

ท่านเจ้าคุณพระโพธิญาณเถร (ชา สุภัทโท)

Ajahn Chah: Biography

ชาติภูมิ

พระโพธิญาณเถร นามเดิม ชา ช่างโชติ เกิดเมื่อวันศุกร์ ขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๗ ปีมะเมีย ตรงกับวันที่ ๑๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๑ ณ บ้านจิกก่อ หมู่ที่ ๙ ต. ชาติ อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี บิดาชื่อ นายมา มารดาชื่อ นางพิม ช่างโชติมีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๑๐ คน

ปฐมศึกษา

สมัยนั้นการศึกษายังไม่เจริญทั่วถึงหลวงพ่อก็ได้เข้าศึกษา ที่ ร.ร. บ้านก่อ ต. ชาติ อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี เรียนจบ ชั้น ป. ๑ จึงได้ออกจากโรงเรียน เนื่องจากหลวงพ่อก็มีความสนใจ ทางศาสนา ตั้งใจจะบวชเป็นสามเณร จึงได้ขออนุญาตจากบิดามารดา เมื่อท่านเห็นดีด้วยท่านจึงนำไปฝากไว้ที่วัด

ชีวิตในร่มกาสาวพัสตร์

ในขณะนั้นหลวงพ่อก็มีอายุ ๑๓ ปี เมื่อโยมบิดาได้นำไปฝากกับท่านเจ้าอาวาส และได้รับการฝึกหัดอบรมให้รู้ระเบียบการ บรรพชาดีแล้ว จึงอนุญาตให้บรรพชาเป็นสามเณร เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๔ โดยมีพระครูวิจิตรธรรมภาณี (พวง) อดีตเจ้าอาวาสวัดมณีวนาราม เป็นพระอุปัชฌาย์

เมื่อบรรพชาเป็นสามเณรแล้ว ก็ได้ท่องทำวัตรสวดมนต์ เรียนหนังสือพื้นเมือง (ตัวธรรม) และได้ศึกษานักธรรมชั้นตรี อยู่ปฏิบัติครุบาอาจารย์เป็นเวลา ๓ พรรษา เนื่องจากมีความจำเป็นบางอย่างจึงได้ลาสิกขาออกไปทำงานช่วยบิดามารดาตามความสามารถของตน ตั้งอยู่ในโอวาทของบิดามารดามีความเคารพบูชาในพระคุณของท่าน พยายามประพฤติตนเป็นลูกที่ดีของท่านเสมอมา

ครั้นอยู่ต่อมาอีกหลายปี ไม่ว่าจะทำงานอะไรอยู่ที่ไหนความสนใจในการอุปสมบทเพื่อศึกษาธรรม ดูเหมือนคอยเดือนให้มีความสำนึกอยู่เสมอ คิดอยากจะบวชเป็นพระ ได้ปรึกษากับบิดามารดา เมื่อตกลงกันดีแล้ว บิดาจึงนำไปฝากที่วัดบ้านก่อใน (ปัจจุบันเป็นที่ธรณีสงฆ์เพราะร้างมานาน แล้ว) และได้อุปสมบท ที่พัทธสีมาวัดก่อใน ต. ชาติ อ. วารินชำราบ จ. อุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๒ เวลา ๑๓.๕๕ น. โดยมี

ท่านพระครูอินทสารคุณ เป็นพระอุปัชฌาย์

ท่านพระครูวิรุฬห์สวดการ เป็นพระกรรมวาจาจารย์

พระอธิการสวน เป็นพระอนุสาวนาจารย์

เมื่ออุปสมบทแล้ว พรรษาที่ ๑-๒ จำพรรษาอยู่ที่วัดกอนอก ได้ศึกษาปริยัติธรรม และสอบนักธรรมชั้นตรีได้

ออกศึกษาต่างถิ่น

เมื่อสอบนักธรรมตรีได้แล้วเนื่องจากครูบาอาจารย์หายาก ที่มีอยู่ก็ไม่ค่อยขานาญในการสอน จึงตั้งใจจะไปแสวงหาความรู้ต่างถิ่น เพราะยังจำภาพชุดโบราณสอนไว้ว่า

ออกจากบ้าน ฮ่มทางเที่ยว เรียนวิชา หอนสมิความฮู้

ปี พ.ศ. ๒๔๘๒ จึงได้ย้ายจากวัดกอนอกไปศึกษาปริยัติธรรมที่วัดสวนสวรรค์ อ. พิบูลมังสาหาร จ. อุบลราชธานี และอยู่ ที่นี้ ๑ พรรษา และได้พิจารณาเห็นว่า เรามาอยู่ที่นี่เพื่อศึกษาก็ดี พอสมควรแต่ยังไม่เป็นที่พอใจนัก ได้ทราบข่าวว่า ทางสำนัก ต่างอำเภอมีการสอนดีอยู่หลายแห่งซึ่งมีมากทั้งคุณภาพและ ปริมาณ จึงชวนเพื่อนลาท่านเจ้าอาวาสแจ้งความประสงค์ให้ท่าน ทราบ

ปี พ.ศ. ๒๔๘๕ เดินทางจาก อ. พิบูลมังสาหาร มุ่งสู่สำนักเรียนวัดหนองหลัก ต. เหล่าบก อ.ม่วงสามสิบ จ. อุบลราชธานี ได้พักอาศัยอยู่กับท่านพระครูอรุณธรรมวิจารณ์ ได้ถามจากเพื่อนบรรพชิตก็ทราบว่า ท่านสอนดีมีครูสอนหลายรูปมีพระภิกษุ สามเณรมากรูปด้วยกันสละระยะที่ไปอยู่เป็นฤดูแล้ง อาหารการฉัน รู้สึกจะอด เพื่อนที่ไปด้วยกันไม่ชอบจึงพูดบเร้า อยากจะพาไปอยู่สำนักอื่น หลวงพ่อพูดว่า ใหม่ๆที่เรา ก็ชอบอัธยาศัยของครูอาจารย์ที่วัดหนองหลักแต่ไม่อยากจะขัดใจเพื่อน จึงตกลงกันว่า ถ้าไปอยู่แล้วเกิดไม่พอใจหรือไม่ถูกใจแล้วจะกลับมาอยู่ที่หนองหลัก อีก จึงได้เดินทางไปอยู่กับท่านมหาแจ้ง วัดเค็งใหญ่ ต. เค็งใหญ่ อ. อำนาจเจริญ จ. อุบลราชธานี ได้อยู่จำพรรษาศึกษานักธรรมชั้นโทและบาลีไวยากรณ์ แต่ตามความรู้สึกเท่าที่สังเกตเห็นว่าท่านมิได้ทำการสอนเต็มที่ ดูเหมือนจะถอยหลังไปด้วยซ้ำ ตั้งใจไว้ว่าเมื่อสอบนักธรรมเสร็จ ได้เวลาสมควรก็จะลาท่านมหาแจ้งกลับไปอยู่ที่วัดหนองหลักเมื่อสอบแล้ว และผลการสอบตอนปลายปีปรากฏว่าสอบนักธรรมชั้นโทได้

ปี พ.ศ. ๒๔๘๖ จึงย้ายจากวัดเค็งใหญ่ มาอยู่กับหลวงพ่อ พระครูอรุณธรรมวิจารณ์วัดหนองหลัก ต. เหล่าบก อ.ม่วงสามสิบ จ. อุบลราชธานี ตั้งใจศึกษาทั้งนักธรรมชั้นเอก และเรียนบาลีไวยากรณ์ซ้ำอีกทั้งพอใจในการสอนการเรียนในสำนักนี้มาก

งดสอบเพื่อผู้บังเกิดเกล้า

ทั้งๆที่ปีนี้ (๒๔๘๖) เป็นปีที่หลวงพ่อเองเกิดความภูมิใจ สนใจในการศึกษา มุ่งหน้าบากบั่นขยันเรียนอย่างเต็มที่ และได้ตั้งความหวังไว้ว่า เมื่อผลการสอบตอนปลายปีออกมาจะพาให้ได้รับความดีใจ

หลังจากออกพรรษา ปวารณาและกาลกฐินผ่านไป...ก็ได้รับข่าวจากทางบ้านว่าโยมบิดาป่วยหนัก หลวงพ่อก็เกิดความ ลังเลใจ พระว่าพะวง ห่วงการศึกษาที่ห่วง ห่วงโยมบิดาก็ห่วง แต่ความห่วงผู้บังเกิดเกล้ามีน้ำหนักมากกว่าเพราะมาคิดได้ว่า โยมบิดาเป็นผู้มีพระคุณอย่างเหลือล้น เรามีชีวิตและเป็นอยู่ มาได้ก็เพราะท่าน สมควรที่เราจะแสดงความกตัญญูให้ปรากฏ เสียการศึกษายังมีเวลาเรียกกลับมาได้ แต่สิ้นบุญพ่อเราจะขอได้จากที่ไหน...ความกตัญญูมีพลังมารั้งจิตใจให้คิดกลับไปเยี่ยม โยมพ่อเพื่อพยาบาลรักษาท่าน...ทั้งๆที่วันสอบนักธรรมก็ใกล้ เข้ามาทุกที แต่ยอมเสียสละถ้าหากโยมพ่อยังไม่หายป่วย และ นึกถึงคำสอนของพระพุทธองค์ที่ทรงตรัสไว้ว่า **ความกตัญญู กตเวที เป็นเครื่องหมายของคนดี**

ด้วยความสำนึกดังกล่าว จึงได้เดินทางกลับบ้าน เมื่อถึงแล้วก็ได้เข้าเยี่ยมดูอาการป่วย ทั้งๆที่ได้ช่วยกันพยาบาลรักษาจนสุดความสามารถ อาการของโยมพ่อก็มีแต่ทรงกับทรุด คิดๆดูก็เหมือนดอกไม้ที่ตายแล้ว แม้ใครจะให้น้ำให้ปุ๋ยถูกต้องตามหลัก วิชาการ เกษตรสักเพียงใด ก็ไม่สามารถทำให้มันแตกหน่อเจริญ งอกงามขึ้นมาได้

คำสั่งของพ่อ

ตามปกตินั้นนับตั้งแต่หลวงพ่อดีอุปสมบทมา เมื่อมีโอกาส เข้าไปเยี่ยมโยมบิดามารดา หลังจากได้พูดคุยเรื่องอื่นมาพอสมควรแล้ว โยมพ่อก็มักจะวกเข้าหาเรื่องความเป็นอยู่ในเพศสมณะ ท่านมักจะปรารภด้วยความเป็นห่วงแถมขอร้องว่า *อย่าลาลึกขานะ อยู่เป็นพระไปอย่างนี้แหละดี สึกออกมามันยุ่งยาก ลำบาก หาความสบายไม่ได้* ท่านได้ยินแล้วก็มักจะมิได้ตอบ แต่ครั้งนี้ ซึ่งโยมพ่อกำลังป่วย ท่านก็ได้พูดเช่นนั้นอีก พร้อมกับมองหน้าคล้ายจะรอฟังคำตอบอยู่ ท่านจึงบอกโยมพ่อไปว่า *ไม่สึกไม่สึก หรอกจะสึกไปทำไมกัน* รู้สึกว่าเป็นคำตอบที่ทำให้โยมพ่อพอใจ หลวงพ่อก็ดูแลอาการป่วยของโยมพ่อนับเป็นเวลา ๑๓ วัน โยมพ่อก็จึงได้ถึงแก่กรรม

ในระยะที่ได้เฝ้าดูอาการป่วยของโยมพ่อก่อนนั้น เมื่อโยมพ่อได้ทราบว่าเป็นอีก ๔-๕ วันจะถึงวันสอบนักธรรม ท่านจึงบอกว่าจะถึงเวลาสอบแล้วจะไปสอบก็ไปเสีย จะเสียการเรียน...แต่หลวงพ่อก็ได้พิจารณาอาการป่วยของท่านแล้วตั้งใจว่าจะไม่ไป จะอยู่ให้ โยมพ่ออุ่นใจก่อนที่ท่านจะจากไป...อีกอย่างหนึ่งจะทำให้คนเขาตำหนิได้ว่า เป็นคนเห็นแก่ตัวผู้บังเกิดเกล้ากำลังป่วยหนักยิ่งทอดทิ้งไปได้ เลยจะกลายเป็นลูกอกตัญญูเท่านั้น

หลวงพ่อก็บอกว่า ในระหว่างเฝ้าดูอาการป่วยของโยมพ่อ จนกระทั่งท่านถึงแก่กรรม ทำให้ได้พิจารณาถึงธาตุกรรมฐาน พิจารณาอาการที่เกิดดับของสังขารทั้งมวล และเกิดความสังเวชใจว่าอันชีวิตย่อมสิ้นลงแค่นี้หรือ? จะยากดีมีจนก็พากันดิ้นรนไปหาความตาย อันเป็นจุดหมายปลายทาง อันความแก่ ความเจ็บ ความตายนั้น เป็นสมบัติสากลที่ทุกคนจะต้องได้รับ จะยอมรับหรือไม่ก็ไม่เห็นใครหนีพ้นสักราย...

ปี พ.ศ.๒๔๘๗ เมื่อจัดการกับการฌาปนกิจโยมบิดาเรียบร้อยแล้ว หลวงพ่อก็เดินทางกลับสำนักวัดหนองหลัก เพื่อ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนต่อไป แต่บางวันบางโอกาส ทำให้ท่านนึกถึงภาพของโยมพ่อที่นอนป่วย ร่างซูบผอมอ่อนเพลีย นึกถึงคำสั่งของโยมพ่อ และนึกถึงภาพที่ท่านมรณะไปต่อหน้า ยิ่งทำให้เกิดความลัดใจสังเวชใจ ความรู้สึกเหล่านี้มันปรากฏเป็นระยะๆ

ในระหว่างพรรษานี้ ขณะที่กำลังแปลหนังสือธรรมบทจบไปหลายเล่ม ได้ทราบพุทธประวัติสาวกประวัติจากหนังสือเล่มนั้นแล้วมาพิจารณา ดู การที่เราเรียนอยู่นี้ครูก็พาแปล แต่สิ่งที่เราดู เราเห็นมาแล้ว เช่น เรื่องต้นไม้ ภูเขา ผู้หญิง ผู้ชาย และสัตว์ต่างๆ สัตว์มีปีกบ้าง ไม่มีปีกบ้าง สัตว์ มีเท้าบ้าง ซึ่งล้วนแต่เรา ได้พบเห็นมาแล้วเป็นส่วนมาก จิตใจก็รู้สึกเกิดความเบื่อหน่าย จึงคิดว่ามิใช่ทางพ้นทุกข์ พระพุทธองค์คงจะไม่มีพุทธประสงค์ให้บวชมาเพื่อเรียนอย่างเดียว และเราก็ได้เรียนมาบ้างแล้ว จึงอยากจะศึกษาทางปฏิบัติดูบ้าง เพื่อจะได้ทราบว่ามีความแตกต่างกันเพียงใด แต่ยังไม่เห็นครูบาอาจารย์ผู้พอจะเป็นที่พึ่งได้ จึงตัดสินใจจะกลับบ้าน

พ.ศ.๒๔๘๘ ในระหว่างฤดูแล้ง จึงได้ปรึกษากับ พระถวัลย์(สา) ญาณจารี เข้ากราบลาหลวงพ่อบุญคุณธรรมวิจารย์ เดินทางกลับมาพักอยู่วัดก่อนออกตามเดิม และในพรรษานั้นก็ได้เป็นครูช่วยสอนนักธรรมให้ท่านอาจารย์ที่วัด จึงได้เห็นภิกษุสามเณรที่เรียนโดยไม่ค่อยเคารพในการเรียน ไม่เอาใจใส่ เรียนพอเป็นพิธี บางรูปนอนน้ำลายไหล จึงทำให้เกิดความสังเวชใจมากขึ้นตั้งใจว่าออกพรรษาแล้วเราจะต้องแสวงหาครูบาอาจารย์ ด้านวิปัสณาให้ได้ เมื่อสงฆ์นักเรียนเข้าสอบและหลวงพ่อก็เข้าสอบนักธรรมเอกด้วย (ผลการสอบปรากฏว่าสอบนักธรรมเอกได้)

ออกปฏิบัติธรรม

หลังจากสอบนักธรรมเสร็จแล้วระยะนั้นได้ทราบข่าวว่าท่านอาจารย์มั่น วัดป่าหล้อ อ.เดชอุดม จ.อุบลฯ เป็นผู้สอนทางวิปัสณาธุระ จึงได้มุ่งหน้าได้สูวัดของท่านทันที และได้ฝากตัวเป็นศิษย์อยู่ปฏิบัติทดลองดูได้ ๑๐ วันมีความรู้สึกว่ายังไม่ใช่ทางตรงแท้ ยังไม่เป็นที่พอใจในวิธีนั้น จึงกราบลาท่านกลับมาพักอยู่วัดนอกอีก

พ.ศ.๒๔๘๙ (พรรษาที่๘) ในระหว่างต้นปี ได้ชวน พระถวัลย์ออกเดินธุดงค์มุ่งไปสู่ จังหวัดสระบุรีเป็นเพื่อนร่วมเดินทาง ได้พักอยู่ตามป่าตามเขาไปเรื่อยๆ จนกระทั่งไปถึง เขตหมู่บ้านยางคู่ ต. ยางคู่จ. สระบุรีได้พักอยู่ที่นั่นนานพอสมควรพิจารณาเห็นว่าสถานที่ยังไม่เหมาะสมเท่าใดนัก ทั้งครูบาอาจารย์ก็ยังไม่ดี จึงเดินทางเข้าสู่เขตจังหวัด ลพบุรีมุ่งสู่เขาวงกต อันเป็นสำนักของหลวงพ่อกา แต่ก็น่าเสียดายที่หลวงพ่อกาท่าน มรณภาพเสียแล้ว เหลือแต่อาจารย์วรรณ ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของหลวงพ่อกาอยู่ดูแล สั่งสอนแทนท่านเท่านั้น แต่ก็ยังดีที่ได้อาศัยศึกษาระเบียบข้อปฏิบัติที่หลวงพ่อกาท่าน วางไว้ และได้อ่านคติพจน์ที่หลวงพ่อกาเขียนไว้ตามปากถ้ำและตามที่อยู่อาศัยเพื่อเตือนใจ ทั้งได้มีโอกาส ศึกษาพระวินัยจนเป็นที่เข้าใจยิ่งขึ้น เป็นเหตุให้มีการสังวรระวัง ไม่กล้าฝ่าฝืนแม้แต่สิกขาบทเล็กน้อย การศึกษาวินัยนั้นศึกษาจากหนังสือบ้าง และได้รับคำแนะนำจากพระอาจารย์ผู้ชำนาญทั้งปริยัติและปฏิบัติบ้าง ซึ่งท่านมาจากประเทศ กัมพูชา ท่านว่าเข้ามาสอบทานพระไตรปิฎกไทย ท่านเล่าให้ฟังว่า ที่แปลไว้ในหนังสือ นวโกวาทนั้น บางตอนยังผิดพลาด ท่านอาจารย์รูปนั้นเก่งทางวินัยมาก จำหนังสือบท สิกขาได้แม่นยำเหมือนกับเราจำปฏิสังขาย ท่านบอกว่าเมื่อเสร็จภารกิจใน ประเทศไทยแล้วท่านจะเดินทางไปประเทศพม่า เพื่อศึกษาต่อไป ท่านเป็นพระอุปัชฌาย์ ขอบอยู่ตามป่า นำสรรเสริญน้ำใจท่านอยู่อย่างหนึ่งคือ

วันหนึ่งหลวงพ่อกา ได้ศึกษาวินัยกับท่านอาจารย์รูปนั้นหลายข้อมีอยู่ข้อหนึ่งซึ่งท่านบอก คลาดเคลื่อนไป ตามปกติหลวงพ่อกา เมื่อได้ศึกษาวินัยและทำกิจวัตรแล้ว ครั้นถึงกลาง ค่ำท่านจะขึ้นไปพักผ่อนจงกรม นั่งสมาธิอยู่บนหลังเขา วันนั้นประมาณ ๔ ทุ่มกว่าๆ ขณะที่กำลังเดินจงกรมอยู่ได้ยินเสียงกิ้งก่าไม้ใบไม้แห้งดังกรอบแกรบ ไกลเข้ามาทุกที ท่านเข้าใจว่าคงจะเป็นงูหรือสัตว์ อย่างอื่นออกหากิน แต่พอเสียงนั้นดังใกล้ๆเข้ามา ท่านจึงมองเห็นอาจารย์เขมรรูปนั้น หลวงพ่อกาจึงถามว่า ท่านอาจารย์มีธุระอะไรจึงได้มา ดึกๆดื่นๆ ท่านจึงตอบว่า ผมบอกวินัยท่านผิดข้อหนึ่ง หลวงพ่อกา จึงเรียนว่า ไม่ควร ลำบากถึงเพียงนี้เลย ไฟส่องทางก็ไม่มี เอาไว้พรงี้จึงบอกผมใหม่ก็ได้ ท่านตอบว่า ไม่ได้ๆ เมื่อผมบอกผิด ถ้าผมตายในคืนนี้ท่านจำไปสอนคนอื่นผิดๆอีกก็จะเป็นบาปเป็น กรรมเปล่าๆ เมื่อท่านบอกเรียบร้อยแล้วก็กลับลงไป ดูเกิดน้ำใจของท่านอาจารย์รูปนั้น ข้างประเสริฐและมองเห็นประโยชน์จริงๆ แม้จะมีความผิดพลาดเล็กน้อยในการบอก สอนก็ได้ประมาณ ไม่รอให้ข้ามวันข้ามคืน รีบแก้ไขทันทีทันใด จึงเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ เราทั้งหลาย และนำสรรเสริญน้ำใจของท่านโดยแท้

พูดถึงการปฏิบัติที่เขาวงกตในขณะนั้นรู้สึกว่ายังไม่แยบคาย เท่าใดนัก หลวงพ่อกาจึงคิด จะหาอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญยิ่งกว่านี้เพื่อปฏิบัติและค้นคว้าต่อไป ท่านจึงนึกถึงตั้งแต่ครั้ง ยังเป็นสามเณรอยู่ที่วัดก่อนนอกเคยได้เห็นพระกรรมฐานมีลูกบ๊อดแขวนคอสำหรับ ใช้ กาวนากันลืมหานอยากจะได้มาภาวนาทดลองดูบ้างนึกหาอะไรไม่ได้จึงมองไปเห็นลูก ตะแบก(ลูกเป็ดยกเขา) กลมๆ อยู่ บนต้นครั้นจะไปเด็ดเอามาเองก็กลัวจะเป็นอาบัติวัน หนึ่งมีพวกลิงพากันมาหักกิ่งไม้และรูดลูกตะแบกเหล่านั้นมาคิดว่า เขาร้อยเป็นพวง คล่องคอ แต่เราไม่มีอะไรจะร้อยจึงถือเอาว่าเวลา ภาวนาจบบทหนึ่งจึงค่อยๆ ปลดลูก ตะแบกลงกระป๋องที่ละลูกจนครบร้อยแปดลูก ทำอยู่อย่างนั้นสามคืนจึงเกิดความรู้สึก ว่า ทำอย่างนี้ไม่ใช่ทางเพราะไม่ต่างอะไรกับเจ๊กนับลูกหมาขาย ในตลาด จึงได้หยุด นับลูกตะแบกเสีย

เหตุการณ์แปลกๆ ในพรรษาที่ ๘ นี้ ขณะจำพรรษาอยู่ที่วัดเขาวงกต วันหนึ่งขณะที่ขึ้นไปอยู่บนหลังเขา หลังจากเดินจงกรมและนั่งสมาธิแล้ว ก็จะพักผ่อนตามปกติ ก่อนจำวัตรจะต้องสวดมนต์ไหว้พระ แต่วันนั้นเชื่อความบริสุทธิ์ของตนเอง จึงไม่ได้สวดอะไร ขณะที่กำลังเคลิ้มจะหลับ ปรากฏว่าเหมือน มีอะไรมารัดลำคอแน่นเข้าๆ แทะหายใจไม่ออก ได้แต่นึกภาวนาพุทโธๆ เรื่อยๆ ไป เป็นอยู่นานพอสมควรอาการรัดคานั้น จึงค่อยๆ คลายออก พอลืมตาได้แต่ตัวยังกระดิกไม่ได้ จึงภาวนาต่อไป จนพอกระดิกตัวได้แต่ยังไม่ลุกไม่ได้ เอามือลูบตามลำตัวนึกว่ามีไขตัวของเรา ภาวนาจนลุกนั่งได้แล้ว พอนั่งได้จึงเกิดความรู้สึกว่า **เรื่องการถือมงคลตื่นข่าวแบบสัสพตปรามา ไม่ใช่** **ทางที่ถูกที่ควรการปฏิบัติธรรมต้องเริ่มต้นจากมีศีล** **บริสุทธิ์เป็นเหตุให้พิจารณาลงสู่ว่า...สัตว์ทั้งหลายมีกรรม เป็นของๆ ตนแน่ชัดลงไปโดยมิต้องสงสัยนับตั้งแต่นั้นมา** หลวงพ่อชาที่มีความระวังสำรวมด้วยดี มิให้มีความบกพร่องเกิดขึ้น แม้กระทั่งสิ่งของที่ได้มาโดยไม่บริสุทธิ์ตามวินัย และปัจจัย(เงินทอง) ท่านก็ละหมด และปฏิญาณว่าจะไม่ยอมรับตั้งแต่นั้นมาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้

ในระหว่างพรรษานั้นได้รับข่าวว่า ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต เป็นผู้มึคุณธรรมสูง ทั้งขำนาญด้านวิปัสณาธรรมมีประชาชนเคารพเลื่อมใสมาก ท่านมีสำนักอยู่ที่วัดป่าหนองผือใน อ.พรรณานิคมจ.กลนครโดยมีโยมอินทร์มรรคทายก เขาวงกตเล่าให้ฟังและแนะนำให้ไปหา เพราะโยมอินทร์เคยปฏิบัติรับใช้ท่านอาจารย์มั่นมาแล้ว

พ.ศ.๒๔๙๐ เป็นพรรษาที่ ๙ จำพรรษาอยู่ที่วัดเขาวงกต เมื่อออกพรรษาแล้วจึงมาพิจารณาว่า เราเอาลูกเขามาตกระกำลำบาก ขำมกุ ขำมเขามา พ่อแม่เขาจะว่าเราได้ (หมายถึง พระมหาถวัลย์ ญาณจารี ตั้งแต่ครั้งยังเป็นพระสามัญ) และเห็นเขาสนใจท่องหนังสือ ควรจะส่งเขาเข้าเรียนหนังสือในกรุงเทพฯ จึงได้ตกลงแยกทางกัน ให้พระถวัลย์เข้าไปเรียนปริยัติธรรมในกรุงเทพฯ ส่วนหลวงพ่อกุจะเดินทางไปหาท่านพระอาจารย์มั่น และมีพระมาด้วยกัน ๔ รูป เป็นพระชาวภาคกลาง ๒ รูป พวกกันเดินทางย้อนกลับมาที่จังหวัดอุบลฯ พักอยู่ที่วัดก่อนออกชั่วคราว จึงพากันเดินตรงดงคร่าแดดไปเรื่อยๆ จุดหมายปลายทางคือ สำนักท่านพระอาจารย์มั่น ออกเดินทางไปได้พอถึงคืนที่ ๑๐ จึงถึงพระธาตุพนม นมัสการพระธาตุพนมและพักอยู่ที่นั่นหนึ่งคืน แล้วออกเดินทางไปอำเภอโนนแกไปแะนมัสการท่านอาจารย์สอนที่ ภูค้อ เพื่อศึกษาข้อปฏิบัติ แต่เมื่อสังเกตพิจารณาแล้วยังไม่เป็นที่พอใจนักได้พักอยู่ที่ภูค้อสองคืนจึงเดินทางต่อไปแยกกันเดินทาง เป็น ๒ พวกตรงนั้น หลวงพ่อกุมีความตั้งใจว่า ก่อนจะไปถึง ท่านพระอาจารย์มั่นควรจะแวะสนทนาธรรมและศึกษาข้อปฏิบัติจาก พระอาจารย์ต่างๆ ไปก่อนเพื่อจะได้เปรียบเทียบเทียบเคียงกันดู

ตั้งนั้นเมื่อได้ทราบว่ามีพระอาจารย์ด้านวิปัสณาอยู่ทางทิศใต้จึงไปนมัสการอยู่เสมอ การกลับจากภูค้อนี้ขณะที่ไปด้วยกันได้รับความลำบากเหน็ดเหนื่อยมาก จึงมีสามเณร ๑ รูป กับอุบาสก ๒ คน เห็นว่าตนเองคงจะไปไม่ไหวจึงลากลับบ้านก่อน ยังมีเหลือแต่หลวงพ่อกุกับพระอีก ๒ รูป เดินทางต่อไปโดยไม่ยอมเลิกล้มความตั้งใจเดิมแม้จะลำบากสักปานใดก็ต้องอดทนหลายวันต่อมา จึงเดินทางถึงสำนักของท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต สำนัก หนองผือในอ.พรรณานิคมจ.กลนคร วันแรกพอ ย่างเข้าสู่สำนัก สมองดูลานวัดสะอาดสะอาด เห็นกิริยามารยาทของเพื่อนบรรพชิต ก็เป็นที่น่าเลื่อมใส และเกิดความพอใจมากกว่า ที่ใดๆที่เคยผ่านมา พอถึงตอนเย็นจึงได้เข้าไปกราบนมัสการพร้อมศิษย์ของท่านและฟังธรรมร่วมกัน ท่านพระอาจารย์ได้ ชักถามเรื่องราวต่างๆ เช่น เกี่ยวกับอายุ พรรษา และสำนักที่เคยปฏิบัติมาแล้ว หลวงพ่อกุได้กราบเรียนว่ามาจากสำนักอาจารย์เถา วัดเขาวงกต จ. ลพบุรี พร้อมกับเอาจดหมายที่โยมอินทร์ฝากมาถวาย ท่านพระอาจารย์มั่นได้พูดว่า ดี...ท่านอาจารย์เถาก็เป็นพระแท้องค์หนึ่งในประเทศไทย ต่อจากนั้น ท่านก็เทศน์ให้ฟังโดยปรารภ ถึงเรื่องนิกายว่า ไม่ต้องสงสัยในนิกายทั้งสอง ซึ่งเป็นเรื่องที่หลวงพ่อกุสงสัยมาก่อนนั้นแล้ว ต่อไปท่านก็เทศน์เรื่องสี่นิตเทส สมาธินิตเทส ปัญญานิตเทส ให้ฟังจนเป็นที่พอใจและหายสงสัย และ

ท่านได้อธิบายเรื่อง **พละ ๕ อิทธิบาท ๔** ให้ฟัง ซึ่งขณะนั้น ศิษย์ทุกคนฟังด้วยความสนใจมีอาการอันสงบเสงี่ยม ทั้งๆที่หลวงพ่อกำลังเพื่อนเดินทางมาด้วยความเหน็ดเหนื่อยตลอดวัน พอได้มาฟังเทศน์ท่านพระอาจารย์มั่นแล้ว รู้สึกว่าความเมื่อยล้าได้หายไป จิตใจลงสู่สมาธิธรรมด้วยความสงบมีความรู้สึกที่ตัวลอยอยู่บนอานะ นั่งฟังอยู่จนกระทั่งเที่ยงจึงเลิกประชุม

ในคืนที่ ๒ ได้เข้ามัสการฟังเทศน์อีก ท่านพระอาจารย์มั่นได้แสดงปกิณกะธรรมต่างๆ จนจิตเราหายความสงสัยมีความรู้สึกซึ่งเป็นการยากที่จะบอกคนอื่นให้เข้าใจได้

ในวันที่ ๓ เนื่องจากความจำเป็นบางอย่าง จึงได้กราบลาท่านพระอาจารย์มั่นเดินทางลงมาทางอำเภอนาแก และได้แยกทาง กับพระบุญมี(พระมหาบุญมี) คงเหลือแต่พระเลื่อมพอได้เป็นเพื่อนเดินทาง ไม่ว่าหลวงพ่อกำลังจะเดินจงกรมหรือนั่งสมาธิอยู่ ณ ที่ใดๆ ก็ตาม ปรากฏว่าท่านพระอาจารย์มั่นคอยติดตามตักเตือนอยู่ตลอดเวลา พอเดินทางมาถึงวัดโปรงครองซึ่งเป็นสำนักของพระอาจารย์คำดี เห็นพระท่านไปอยู่ป่าช้าเกิดความสนใจมาก เพราะมาคิดว่าเมื่อเป็นนักปฏิบัติจะต้องแสวงหาความสงบ เช่น ป่าช้า ซึ่งเราไม่เคยอยู่มาก่อนเลย ถ้าไม่อยู่คงไม่รู้ว่ามีความเหมาะสมเพียงใดเมื่อคนอื่นเขาอยู่ได้ เราก็ต้องอยู่ได้จึงตัดสินใจ จะไปอยู่ป่าช้า และชวนเอาพ่อชาวแก้วไปเป็นเพื่อนด้วย

ปรากฏการณ์แปลกครั้งที่ ๒ ชีวิตครั้งแรกที่เข้าไปอยู่อาศัยดูเหมือนเป็นเหตุบังเอิญในวันนั้นมีเด็กตายในหมู่บ้านเขา จึงเอาฝั่งไว้โยมเลยเอาไม้ไผ่ที่ห้ามเด็กมานั้นสับเป็นฟากยกร้าน เล็กๆ พอนั่งได้ใกล้ๆกับหลุมฝังศพ หลวงพ่อกำลังเล่าว่า ทั้งๆที่ตัวเองก็รู้สึกกลัวเหมือนกัน แต่ไล่ให้พ่อชาวแก้วไปปักกลดห่างกันประมาณ ๑ เส้น เพราะถ้าอยู่ใกล้กันมันจะถือเอาเป็นที่พึ่ง คืนแรก ขณะที่เดินจงกรมเกิดความกลัว เกิดความคิดว่าหยุดเถอะพอแล้ว เข้าไปในกลดเถอะ ทั้งๆที่ยังไม่ตึกเท่าใด แต่ก็เกิดความคิด ขึ้นใหม่ ว่า ไม่หยุด เดินต่อไป เรามาแสวงหาของจริง ไม่ได้ มาเล่น ...ความคิดชวนหยุดเข้ากลดเพราะกลัว กับความคิด หักห้ามว่าไม่หยุด เดินต่อไป ยังไม่ตึกมันเกิดแย้งกันอยู่เรื่อยๆ ต้องฝืนความรู้สึก อดทน อดกลั้นขมใจไว้อย่างนั้น...และในคืนแรกนั้นขณะเดินจงกรมอยู่จิตเริ่มสงบพอเดินไปถึงหลุมฝังศพปรากฏว่า เรามองลงไปเห็นองค์ กำนัดของเด็กผู้ชายชัดเจน ทั้งๆที่เราไม่ทราบว่าเขาเอาเด็กผู้ชายหรือผู้หญิงมาฝังไว้ พอถึงตอนเช้าจึงได้ถามโยมว่าเอาเด็กผู้ชายหรือผู้หญิงไปฝัง เขาตอบว่าเด็กผู้ชาย คืนแรกผ่านไป ยังไม่มีเหตุการณ์อะไรมากนัก ความกลัวก็มีไม่มาก

วันที่ ๒ ก็มีคนตายอีก คราวนี้เป็นผู้ใหญ่ เขาพามาเผาห่างจากที่ปักกลดประมาณ ๑๐ วาสนี้แหละเป็นคืนสำคัญ หลังจากเดินจงกรมได้เวลาพอสมควร จึงเข้านั่งสมาธิภายในกลด ได้ยินเสียงดังกุกกักทางกองฟอน เรานึกว่าหมามาแย่งกินซากศพสักครู่หนึ่งเสียงดังแรงขึ้นและ ใกล้เข้ามาท่านคิดว่าหรือจะเป็นควายของชาวบ้านเขือกผูกขาดมาหากินใบไม้ในป่า จิตใจเริ่มกลัวเพราะเสียงนั้นใกล้เข้ามาทุกที...หลวงพ่อดังใจแน่วแน่ว่าไม่ว่า จะมีอะไรเกิดขึ้น แม้ตัวจะตายก็ไม่ยอมล้มลุกขึ้นมาดู และจะไม่ยอมออกจากกลด ถ้าจะมีอะไรมาทำลายก็ขอให้ตายภายในกลดนี้ พอเสียงนั้นใกล้เข้ามา ก็ปรากฏเป็นเสียงคนเดิน เดินเข้ามาข้างๆกลดแล้วเดินอ้อมไปทางพ่อชาวแก้ว ประมาณพอไปถึงได้ยินเสียงดังอีกอึกๆ แล้วเสียงคนเดินนั้นก็เดินตรงแนวมาที่หลวงพ่อกำลังใกล้เข้ามาๆมาหยุดอยู่ข้างหน้าประมาณ ๑ เมตร

ตอนนี้แหละความกลัวทั้งหลายที่มีอยู่ในโลกดูเหมือน จะมารวมกันอยู่ที่นั่นหมด ลืมนึกถึงบทสวดมนต์ที่จะป้องกัน ลืมหมดทุกสิ่งทุกอย่าง กลัวมากถึงขนาดนั่งอยู่ข้างๆบาตรก็นึกเอาบาตรเป็นเพื่อน แต่ความกลัวไม่ลดลงเลย ปรากฏว่าเขายัง ยืนอยู่ข้างหน้าเรา ดีหน่อยที่เขาไม่เปิดกลดเข้ามา ในชีวิตตั้งแต่เกิดมาไม่เคยมีความกลัวมากและนานเท่าครั้งนี้ เมื่อความกลัว มันมีมากแล้วมันก็มีที่สุดของความกลัว เลยเกิดปัญหาถามตัวเอง ว่า **กลัวอะไร?** คำตอบก็มีขึ้นว่า **กลัวตาย ความตายมัน อยู่ที่ไหน? อยู่ที่ตัวเราเอง** เมื่อรู้ว่าอยู่ที่ตัวเรา จะหนีพ้นมัน **ไปได้ไหม? ไม่พ้น** เพราะ

ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน เวลาใด คนเดียวหรือหลายคน ในที่มีดหรือที่แจ่ง ก็ตายได้ทั้งนั้น
หนีไม่พ้นเลย จะกลัวหรือไม่กลัวก็ไม่มีทางพ้น เมื่อรู้อย่างนี้ความกลัวไม่รู้ว่าจะ
หายไปไหน เลยหยุดกลัว ดูเหมือนคล้ายกับเราออกจากที่มีดที่สุดมาพบแสง
สว่างนั้นแหละ เมื่อความกลัวหายไปผู้ที่เข้ามายืนอยู่หน้ากลดก็หายไปด้วย เมื่อความ
กลัวกับสิ่งที่กลัวหายไปได้สักครู่หนึ่งเกิดลมและฝนตกลงมาอย่างหนัก ผ่าฉิวเปียก
หมด แม้จะนั่งอยู่ภายในกลดก็เหมือนนั่งอยู่กลางแจ้ง เลยเกิดความสงสารตัวเองว่า ตัว
เรานี้เหมือนลูกไม่มีพ่อแม่ไม่มีที่อยู่อาศัยเวลาฝนตกหนักเพื่อนมนุษย์เขานอนอยู่ใน
บ้านอย่างสบาย แต่เราซึมน้ำตากฝนอยู่อย่างนี้ ผ่าฝนเปียกหมด คนอื่นๆเขาคงไม่รู้
หรือกว่า เรากำลังตกอยู่ในภาพเช่นนี้ ความว่าเหว่เกิดขึ้นนานพอสมควร เมื่อนึกได้ก็
ห้ามไว้ด้วยปัญญา พิจารณาอาการอย่างนั้นก็สงบลง พอได้เวลารุ่งอรุณ จึงลุกจากที่
นั่งสมาธิ ในระยะที่เกิดความกลัวนั้นรู้สึกปวดปัสสาวะ แต่พอกลัวถึงขีดสุดอาการปวด
ปัสสาวะก็หายไป และเมื่อลุกจากที่จึงรู้สึกปวดปัสสาวะ และเวลาไปปัสสาวะมีเลือด
ออกมาเป็นแท่งๆก่อนแล้วจึงมีน้ำ ปัสสาวะออกมาทำให้รู้สึกตกใจนิดหนึ่งคิดว่าข้างใน
คงแตกหรือขาด จึงมีเลือดออกอย่างนี้แต่ก็นึกได้ว่าจะทำอย่างไรได้ในเมื่อเรามีได้ทำ
มันเป็นของตนเองถ้าถึงคราวตายก็ให้มันตายไปเสียนึกสอนตัวเอง ได้แบบนี้ก็สบายใจ
ความกลัวตายหายไปตั้งแต่นั้นมา พอได้เวลาบิณฑบาตพ่อชาวแก้วก็มาถามว่าหลวง
พ่อ...หลวงพ่อ...เมื่อคืนนี้มีอะไรเห็นอะไรไปหาบ้าง ?มันเดินมาจากทางอาจารย์อยู่นั้น
แหละมันแสดงอาการที่น่ากลัวใส่ผม ผมต้องชักมือออกมาขู่มันมันจึงเดินกลับไป
หลวงพ่อกำลังตอบว่า จะมีอะไรเล่า...หยุดพูดดีกว่า พ่อชาวแก้วก็เลยหยุดถาม หลวง
พ่อคิดว่าถ้าขึ้นพูดไป ถ้าพ่อชาวแก้ว เกิดกลัวขึ้นมาเดี๋ยวก็อยู่ไม่ได้เท่านั้น

เมื่ออยู่ป่าช้าใกล้วัดท่านอาจารย์คำดีได้ ๗ วัน ก็มีอาการเป็นไข้ เลยพักรักษาตัวอยู่กับ
อาจารย์คำดีประมาณ ๑๐ วัน จึง ย้ายลงมาทางบ้านต้อง พักอยู่ที่ป่าละเมาะบ้านต้อง
ได้เวลานานพอสมควร จึงได้เดินทางกลับไปหาท่านอาจารย์กินรีพักอยู่ ที่นั่นหลายวัน
จึงได้กราบลาท่านอาจารย์กินรี ที่วัดป่าหนองฮี อ. ปลาปาก จ. นครพนม แล้วจึงเดิน
ทางต่อไป...

อัญญาบริวารหมุดอายุ

ในพรรษาที่ ๙ นี้ ได้มาจำพรรษาอยู่กับท่านอาจารย์กินรีมาขอฟังบารมีปฏิบัติธรรมกับ
ท่าน และได้รับความสงเคราะห์จากท่านอาจารย์เป็นอย่างดี ท่านอาจารย์เห็นไตรจีวร
เก่าขาด จะใช้ ต่อไปไม่ได้ ท่านจึงได้กรุณาตัดผ้าฝ้ายพื้นเมืองให้จนครบไตรจีวร
หลวงพ่อกำลังคิดว่า ผ้านี้จะมีเนื้อหยาบหรือละเอียดไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่ใช้ได้ทนทานก็
เป็นพอ ในพรรษานี้หลวงพ่อได้มีความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติอย่างมากไม่มีความ
ย่อท้อแต่ประการใด

คืนวันหนึ่ง หลังจากหลวงพ่อทำความเพียรแล้วคิดจะ พักผ่อนบนกุฏิเล็กๆ พอเอนกาย
ลง ศีรษะถึงหมอนด้วยการกำหนด ดี พอเคลิ้มไปเกิดนิมิตขึ้นว่า ท่านพระอาจารย์มั่น ภู
ริทตฺโต ได้มาอยู่ใกล้ๆ นำลูกแก้วลูกหนึ่งมายื่นให้แล้วพูดว่า *ชา...เราจะให้ลูกแก้วลูกนี้
แก่ท่านมันมีรัศมีสว่างไสวมาก* หลวงพ่อยื่นมือขวาไปรับลูกแก้วลูกนั้น ครอบกับมือท่าน
พระอาจารย์มั่นแล้วลุกขึ้นนั่ง พอรู้สึกตัวก็เห็นตัวเองยังกำมือและอยู่ในท่านั่งตามปกติ
มีอาการคิดค้นธรรมะเพื่อความรู้เกี่ยวกับการ
การปฏิบัติมีตีปล้ำมใจตลอดพรรษา

รบกับกิเลส

ในพรรษาที่อยู่กับอาจารย์กินรีนั้น ขณะที่มีความเพียรปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัด ในวาระหนึ่งได้เกิดการต่อสู้กับราคะธรรมอย่างแรง ไม่ว่าจะเดินจงกรมนั่งสมาธิหรืออยู่ในอิริยาบถใด ก็ตาม ปรากฏว่ามีโยนิของผู้หญิงชนิดต่างๆ ลอยปรากฏเต็มไปหมด เกิดราคะขึ้นจนทำความเพียรเกือบไม่ได้ ต้องทนต่อสู้กับความ รู้สึกและนิมิตเหล่านั้นอย่างลำบากยากเย็นจริงๆ มีความรุนแรงพอกับความกลัวที่เกิดขึ้นในคราวที่ไปอยู่ป่าชานั้นแหละ เดิน จงกรมไม่ได้เพราะองค์กำเนิดถูกผ้าเข้าก็จะเกิดการไหวตัว ต้องให้ทำที่เดินจงกรมในป่าทึบและเดินได้เฉพาะในที่มืดๆ เวลาเดินต้องถลบกบงขึ้นพันเอวไว้จึงจะเดินจงกรมต่อไปได้ การต่อสู้กับกิเลสเป็นไปอย่างทรหดอดทน ได้ทำความเพียรต่อสู้กันอยู่นานเป็นเวลา ๑๐ วัน ความรู้สึกและนิมิตเหล่านั้นจึงจะสงบลงและหายไป

เมื่อถึงหน้าแล้ง (ปี๒๕๙๐) หลวงพ่อจึงกราบลาท่านอาจารย์กินรี เพื่อแสวงหาวิเวกต่อไป ก่อนจากท่านอาจารย์กินรีได้ให้โอวาทว่า *ท่านชา... อะไรก็พอสมควรแล้ว แต่ให้ท่านระวังการเทศน์นะ* ต่อจากนั้นก็ได้เดินทางไปเรื่อยๆ แสวงหาที่วิเวกบำเพ็ญสมณธรรมต่อไป จนเดินสุดดิ่งไปถึงบ้านโคกยาว จังหวัดนครพนม ไปพักอยู่ในวัดร้างแห่งหนึ่งห่างจากหมู่บ้านประมาณ ๑๐ เส้น ในระยะนี้จิตสงบและเบาใจ อาการมุงจะเทศน์ก็เริ่มปรากฏขึ้นมา

เหตุการณ์แปลกครั้งที่ ๓ เมื่อได้ปฏิบัติธรรมอยู่ที่วัดร้างแห่งนั้น วันหนึ่งเขามีสงานในหมู่บ้านมีมหรสพ เปิดเครื่องขยายเสียงดังอื้ออึงมาก ขณะนั้นหลวงพ่อกำลังเดินจงกรมอยู่ เป็นเวลาประมาณ ๔ทุ่มเดินได้นานพอสมควรจึงนั่งสมาธิบนกุฏิ ชั่วคราว ขณะที่นั่งอยู่นั้นจิตใจเข้าสู่ความสงบ จนมีความรู้สึกว่า เสียงเป็นเสียง จิตเป็นจิต ไม่ปะปนกัน ไม่มีความกังวลอะไรทั้งสิ้น อาการเหล่านี้ปรากฏเป็นเวลานาน ถ้าจะอยู่ตลอดคืนก็ได้ จนจิตเกิดความรู้สึกว่า เาจะพักผ่อนเสียที จึงมีการพักผ่อนตามภาพ ของสังขาร พอเอนกายลงศีรษะยังไม่ถึงหมอน ด้วยดิเต็มเปี่ยม จิตมีการน้อมเข้าสู่สมณดิเป็นครั้งแรก จนกระทั่งจิตดำเนินเข้าไปผ่านจุดอันหนึ่ง ได้ปรากฏว่าร่างกายระเบิดเป็นผุยผง อาการจิตนั้นทะลุเข้าสู่จุดแห่งความสงบใสสะอาดอีกต่อไป เมื่อเวลานานพอสมควรแล้ว จึงมีอาการถอนออกมาเป็นปกติธรรมดาอีกพักหนึ่ง แล้วก็มีการดำเนินเข้าไปถึงจุดอย่างเก่า ร่างกายมีกำลังระเบิดรุนแรงละเอียดยิ่งกว่าครั้งแรกประมาณ ๓ เท่า แล้วก็ทะลุเข้าสู่จุดนานพอสมควร จึงมีอาการถอนออกมาถึงปกติจิตธรรมดา แล้วก็มีการน้อมเข้าไปผ่านจุดอย่างเก่ามีการระเบิดอย่างรุนแรงยิ่งกว่าครั้งที่สองตั้ง ๓ เท่า จนคล้ายๆ กับโลกนี้แหลกละเอียดไม่มีอะไรเหลือ แล้วก็ทะลุเข้าสู่จุดมุ่งสงบใสสะอาด ทั้งละเอียดยิ่งขึ้นถึง ๓ เท่า แล้วก็มีการถอนออกมาอีกเช่นเคย จึงมีความวิตกเกิดขึ้นว่านี่คืออะไร? มีคำตอบเกิดขึ้นว่า **สิ่งนี้ไม่ต้องสงสัย สิ่งนี้คือของเป็นเอง** ต่อจากนั้นมาก็มีความเบาใจ...ยากแก่การที่จะพูดให้คนอื่นเข้าใจได้ ลักษณะที่กล่าวมานี้เราไม่ต้องปรุงแต่งเป็นพลังจิตที่เป็นเองของมัน หลังจากนั้นการปฏิบัติมีความรู้สึกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากทีเดียว เมื่อพัก

อยู่ที่วัดร้างบ้านโคกยาวได้ครบ ๑๙ วัน จึงเดินสุดดิ่งไปตามบ้านเล็กบ้านน้อยเรื่อยๆ ไป การแสดงธรรมและการแก้ปัญหของตนเองและผู้อื่น รู้สึกว่ามีความคล่องแคล่วมาก ไม่มีความสะทกสะท้านอะไรเลย

ชนะใจตนยอมพ่าย

ในระยะเดินสุดดิ่งระยะนี้ นอกจากมีพระเลื่อมเป็นเพื่อนแล้วยังมีเด็กเป็นลูกศิษย์อีก ๒ คน เดินตามไปด้วยแต่เป็น เด็กพิการ...คนหนึ่งหูหนวก อีกคนหนึ่งขาเป๋เขายังอุตสาหะร่วมเดินทาง ด้วยและทำให้ได้ข้อคิดอันเป็นธรรมะสอนใจอยู่หลายอย่าง คนหนึ่งนั้นขา

ดี ตาดี แต่หูพิการ อีกคนหูดี ตาดี แต่ขาพิการ เวลา เดินทางคนขาเป่เดินไปบางครั้ง ขาข้างที่เป่ก็ไปเกี่ยวข้างที่ดีทำให้หกล้มหกลุกบ่อยๆ คนที่หูหนวกนั้นแล้ว เวลาเราจะ พูดด้วยต้องไข่มือไขไม้ประกอบแต่พอมันหันหลังให้ก็อย่าเรียกให้เมื่อยปากเลย เพราะ เขาไม่ได้ยิน เมื่อมีความพอใจ...ความพิการนั้นไม่เป็นอุปสรรค ชัดขวางในการเดินทาง ...ความพิการ แม้ตัวเขาเองก็ไม่ต้องการ พ่อแม่ของเขาก็คงจะไม่ปรารถนาอยากให้ลูก พิการอย่างนั้น แต่ก็หนีกฎของกรรมไม่พ้น จริงดังที่พระพุทธองค์ตรัสว่าสัตว์ ทั้งหลาย มีกรรมเป็นของๆ ตนมีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นแดนเกิดฯลฯ เมื่อพิจารณาความ พิการของเด็กที่เป็นเพื่อนร่วมเดินทาง ยังกลับเอามาสอนตนเองว่า **เด็กทั้งสองพิการ ภายเดินทางได้ จะเข้รกรเข้าปากก็รู้ แต่เราพิการใจ (ใจมีกิเลส) จะพาเข้รกรเข้า ปาหรือเปล่า...คนพิการกายอย่างเด็กนี้มิได้เป็นพิษเป็นภัยแก่ใคร แต่ถ้านคน พิการใจมากๆ ย่อมสร้างควมวุ่นวายยุ่งยากแก่มนุษย์และสัตว์ ให้ได้รับความ เดือดร้อนมากทีเดียว**

ครั้นวันหนึ่งเดินทางไปถึงป่าใกล้หมู่บ้านแห่งหนึ่ง ซึ่งอยู่ในเขตจังหวัดนครพนม เป็น เวลาค่ำแล้ว และได้ตกลงจะพักในป่าแห่งนั้น และได้มองไปเห็นทางเก่าซึ่งคนไม่ค่อย ไข่เดินเป็นทางผ่านดงใหญ่เป็นลำดับไปถึงภูเขา พลันก็นึกถึงคำสอนของคนโบราณว่า เข้าป่าอย่านอนขวางทางเก่า จึงเกิดความสงสัยอยากจะพิสูจน์ดูว่าทำไมเขาจึงห้าม... จึงตกลงกับท่านเลื่อมให้หลีกเลี่ยงจากทางเข้าไปทาง กลดในป่าสวนหลวงพ่อกันก็ทาง กลดตรงทางเก่านั้นแหละ ให้เด็กสองคนอยู่ที่กึ่งกลางระหว่างกลดสองหลัง ครั้นเวลา จำวัดหลังจากนั่งสมาธิพอสมควรแล้ว ต่างคนต่างก็พัก แต่ท่าน(หลวงพ่อกษา) คิดว่า ถ้าเด็กมองมาไม่เห็นใครเขาอาจจะกลัวจึงเลิกผ้ามุ้งขึ้นพาดไว้ที่หลังกลดแล้วก็นอน ตะแคงขวางทางอยู่ ใต้กลดนั่นเอง หันหลังไปทางป่าหันหน้ามาทางบ้าน แต่พอกำลัง เตรียมตัวกำหนดลมหายใจเพื่อจะหลับ ทันทีนั้นหูกก็แว้วได้ยินเสียงใบไม้แห้งดังกรอบ แกรบๆ ซึ่งเป็นอาการก้าวเดินอย่างช้าๆ เป็นจังหวะใกล้เข้ามา...ใกล้เข้ามาจนได้ยิน เสียงหายใจ และวาระจิต ก็บอกตัวเองว่า เสือมาแล้ว จะเป็นสัตว์ อื่นไปไม่ได้ เพราะ อาการ ก้าวเดินและเสียงหายใจมันบ่งอยู่ชัดๆ เมื่อรู้ว่าเสือเดินมา...เราก็คิดหวังชีวิตอยู่ ระยะเวลาหนึ่ง และพลันจิตก็สอนตนเองว่า อย่าหวังชีวิตเลย แม้เสือจะไม่ทำลาย เจ้าก็ ต้องตายอยู่แล้ว การตายเพื่อรักษาสังขารย่อมมีความหมายเราพร้อมแล้ว...ที่จะเป็น อาหารของมัน ถ้าหากเราเคยเป็นคู่กรรมคู่เวรกันมาก็จงได้ใช้หนี้กันเสีย แต่ถ้าหากเรา ไม่เคยเป็นคู่เวรกับมัน มันคงจะไม่ทำอะไรเราได้ พร้อมกับจิตน้อมระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่ง เมื่อเรายอมและพร้อมแล้วที่จะตาย จิตใจก็รู้สึกสบาย ไม่มีกังวล และปรากฏว่าเสียงเดินของมันเงียบไป ได้ยินแต่เสียงหายใจ... กะประมาณ อยู่ห่างจากท่าน ๖ เมตร ท่านนอนรอฟังอยู่สักครู่ เข้าใจว่ามันคงจะยืนพิจารณาอยู่ว่า ใครเล่า...มานอนขวางทางช้าๆ แต่แล้วมันคิดอย่างไรไม่ทราบมันจึงหันหลังเดินกลับ ไป เสียงกรอบแกรบของใบไม้แห้งดังห่างออกไปๆ จนกระทั่งเงียบหายไป...

หลวงพ่อกษาเล่าว่า**เมื่อเราทอดอาลัยในชีวิตวางมันเสีย ไม่เสียดาย ไม่กลัวตาย ก็ ทำให้เราเกิดความสบายและเบาใจจริงๆ** คตินั้นก็ผ่านไปจนได้ เวลาตื่นขึ้นบำเพ็ญ ธรรม หลังจากบิณฑบาตมาฉันแล้วก็ออกเดินทางต่อไป...เพราะท่านได้รู้แล้วว่าทำไม คนโบราณจึงสอนไว้ว่า เข้าป่าอย่านอนขวางทางเก่า

หลวงพ่อกษาและคณะได้ออกเดินทางไปถึงแม่น้ำสงคราม อ.ศรีสงครามจ.นครพนมจน กระทั่งถึงแม่น้ำโขงข้ามไป นมัสการพระพุทธบาทพลสันต์ ผังลาว แล้วจึงข้ามกลับมา ย้อนกลับมาทางอำเภอศรีสงคราม

พักอยู่บ้านหนองกาในเวลานั้นบริวาร ไม่สมบูรณ์เนื่องจากห่างหมู่ญาติและขาดผู้มี ศรัทธา บาตรที่ใช้อยู่นั้นรู้สึกว้าแ้งและมีรูรั่วหลายแห่ง เกือบไขไม้ได้ พระวัดหนองกา จึงถวายบาตรขนาดกลางมีช่องทะลุนิดหน่อย แต่ไม่มีฝาบาตร จะหาฝาที่ไหนก็ไม่ได้ ขณะเดินจงกรมอยู่ก็คิดได้ว่า จะเอาหวายถักเป็นฝาบาตร จึงให้โยมเขาไปหาหวายมา

ให้ เกิดกังวลในการหา บริหาร คืบหน้าหนึ่งขณะที่จุดได้กำลังเอาหายใจเป็นฝ่าบาตร อยู่ จนขึ้นได้หยดลงถูกแขนพองขึ้น รู้สึกเจ็บแสบ จึงเกิดความรู้สึก ขึ้นว่า เรามามัวกังวล ในบริหารมากเกินไป จึงได้ปล่อยวางไว้ เริ่มทำกรรมฐานต่อไปได้เวลานานพอสมควร จึงหยุดเพื่อจะพักผ่อน แต่พอเคลิ้มไปจึงเกิดสubinนิมิตว่า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จมาเตือนว่า **พุเพอิมปริกขารูปณจกขณฐานัน ปริวารายเว** บริหารทั้งปวงเป็น **เพียงเครื่องประดับชั้น ๕** เท่านั้น พอจบพุทธภาษิตนี้เท่านั้นก็รู้สึกตัวพร้อมทั้งลุก ขึ้นนั่ง ทันที เป็นเหตุให้พิจารณาได้ความว่า **การไม่รู้จักประมาณในการ บริโภค บริหารมีความกังวลในการจัดหาย่อมเป็นการยุ่งยาก ขาดการปฏิบัติธรรมย่อม ไม่ได้รับผลอันตนพึงปรารถนา**

พ.ศ. ๒๔๙๑ (พทธษาที่๑๐) ในระยะต้นปีนี้เองหลวงพ่อก็ย้ายจากบ้านหนองกา เดินทางไปใต้ระยะไกลพอสมควร จึงได้ขบคิดที่ **การคลุกคลีอยู่ร่วมกับผู้มีปฏิปทาไม่ เสมอกัน ทำให้เกิดความลำบาก** จึงได้ตกลงแยกทางกันกับพระเลื่อม ต่างคนต่างไปตามชอบใจ ท่านเลื่อมนำเด็กสองคนนั้นไปส่งบ้านเขา ส่วนหลวงพ่อก็ออกเดินทางไปคนเดียว จนกระทั่งเดินมาถึงวัดร้างในป่าใกล้บ้านชาน้อย ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอ ศรีสงคราม นั่นเอง เห็นว่าเป็นที่วิเวกเหมาะแก่การบำเพ็ญธรรมจึงได้พักอยู่ที่วัดร้างนั้น บำเพ็ญเพียรได้เต็มที่มีการสรวมอย่างดีเพื่อให้เกิดความรู้ มิได้มองหน้าผู้ใส่บาตร และผู้ถวายอาหารเลย เพียงแต่รับทราบว่าเป็นชายหรือหญิงเท่านั้น เดินจงกรมอยู่จน ทำเกิดบวมเดินต่อไปไม่ได้ จึงพักจากการเดิน ได้แต่นั่งสมาธิอย่างเดียว ใช้ดบะธรรม ระวัง อาพาธเป็นเวลา ๓ วัน ทำจึงหายเจ็บ การเทศน์กัณฑ์ การรับแขกกัณฑ์ ท่านก็งดไว้ เพราะต้องการความสงบ สระยะที่ปฏิบัติอยู่นั้น ทั้งๆ ที่ได้แยกทางกับเพื่อนมาเพราะไม่ อยากคลุกคลีแต่ก็เกิดความอยากจะได้เพื่อนที่ดีๆอีกสักคน จึงเกิดคำถามขึ้นว่า **คน ดีนะ อยู่ที่ไหน? ก็มีคำตอบเกิดขึ้นว่า คนดีอยู่ที่เรานี้แหละ ถ้าเราไม่ดีแล้วเราจะ อยู่ที่ไหนกับใครมันก็ไม่ดีทั้งนั้น** จึงได้ถือเป็นคนดีสอนตนเองมาจนกระทั่งทุกวันนี้... เมื่ออยู่ที่นั่นได้ครบ ๑๕ วันแล้วจึงออกเดินทางต่อไปผ่านบ้านชาใหญ่มาถึงกลางป่า พักผ่อนอยู่เกิดกระหายน้ำมาก บ่อน้ำก็ไม่มี จึงเดินต่อไป พอจวนจะถึงแอ่งน้ำที่แห้ง แล้ง เกิดฝนตกลงมาอย่างแรง น้ำฝนปนดินไหลลงรวมในแอ่ง ด้วยความกระหายจึง ล้วงเอาหม้อกรองน้ำเดินลงไป เอาหม้อกรองจุ่มลงไปใต้น้ำ แต่เพราะน้ำขุ่นมากจึงไม่ ไหลเข้าในหม้อกรองเลยไม่ได้ฉันน้ำจึงอดทนต่อความกระหายเดินทาง ต่อไป...

ผู้หมดความโกรธ

เมื่อหลวงพ่อดำเนินทางมาจนกระทั่งถึงวัดป่าซึ่งตั้งอยู่ในเขต ป่าช้า (เป็นที่พักสงฆ์) อยู่ในเขตจังหวัดนครพนม เป็นเวลาจวนจะเข้าพรรษาอยู่แล้วหลวงพ่อก็จึงขอพักกับหัวหน้า สงฆ์ มีนามว่า หลวงตาป๋ม ได้สนทนาธรรมกันนานพอสมควร ได้ยินหลวงตา รูปนั้นพูด ว่า **ท่านหมดความโกรธแล้ว** จึงเป็นเหตุให้หลวงพ่อนึกแปลกใจ เพราะคำพูดเช่นนี้ ท่านไม่เคยได้ยินใครพูดมาก่อน จึงคิดว่าพระองค์นี้จะดีแต่พูด หรือว่าดีเหมือนพูด เรา จะต้องพิสูจน์ให้รู้ จึงตัดสินใจขอยุเพื่อการศึกษาธรรมะ แต่เนื่องจากหลวงพ่อก็ไปรูป เดียว ทั้งอัฐบริวารก็เก่าเต็มที เขาไม่รู้ต้นสายปลายเหตุเพราะไม่มีใครรับรอง ถึงแม้ จะขอจำพรรษาอยู่ด้วย ท่านเหล่านั้นก็ไม่ยอมเลยตกลงกันว่า จะให้ไปอยู่ที่ป่าช้าคน จีนซึ่งอยู่นอกเขตวัดไม่ไกลนัก หลวงพ่อก็ยินดีจะไปอยู่ที่นั่นแต่พอถึงวันเข้า พรรษา หลวงตาป๋มและคณะจึงอนุญาตให้จำพรรษาในวัดได้

ตอนหลังๆ ได้ทราบว่าหลวงตาป๋มเกิดความลังเลใจ ตัดสินใจไม่ได้ว่าจะให้จำพรรษา อยู่นอกวัดหรือในวัด จึงไปปรึกษาท่านอาจารย์บุญมา ได้ทราบว่าอาจารย์บุญมาได้ แนะนำ พระที่มีอายุพรรษามาก มารูปเดียวอย่างนี้จะให้จำพรรษานอกวัดดูจะ ไม่เหมาะ บางทีท่านอาจจะมิดีของท่านอยู่ ควรให้จำพรรษาในวัดนั้นแหละ

ดังนั้นหลวงตาป๋มและคณะจึงอนุญาตให้จำพรรษา ในวัดได้ แต่ต้องทำตามข้อ

กติกาดังนี้

๑.ไม่ให้รับประเคนของจากโยม เป็นแต่เพียงคอยรับจากพระรูปอื่นที่ส่งให้

๒.ไม่ให้ร่วมสังฆกรรม (อุโบสถ) เป็นแต่เพียงให้บอกบริสุทธ์

๓.เวลาเช้าที่ฉันให้นั่งท้ายแถวของพระต่อกับสามเณร

หลวงพ่อยินดีทำตามทุกอย่าง แม้ท่านจะมีพรรษาได้ ๑๐ พรรษาก็ตาม ท่านกลับภูมิใจ และเตือนตนเองว่า **จะนั่งหัวแถวหรือหางแถวก็ไม่แปลก เหมือนเพชรนิลจินดา จะวางไว้ที่ไหนก็มีราคาเท่าเดิม และจะได้เป็นการลดทิฐฐิมานะให้น้อยลงด้วย** เมื่อปลงตกเสียอย่างนี้ จึงอยู่ได้ด้วยความสะดวก หลวงพ่อเล่าว่าเมื่อเราเป็นคนพูดน้อย คอยฟัง คนอื่นเขาพูดแล้วนำมาพิจารณาดู ไม่แสดงอาการที่ไม่เหมาะสม ไม่ควรคอยสังเกตจรรยาวัตรของท่านเหล่านั้นยอมทำให้ได้ บทเรียนหลายๆอย่าง ภิกษุสามเณรเหล่านั้นก็คอยสังเกตความบกพร่องของหลวงพ่อกับอยู่ เขายังไม่ไว้ใจ เพราะเพิ่งมาอยู่ร่วมกันเป็นพรรษาแรก

เมื่อการอยู่จำพรรษาได้ผ่านไปประมาณครึ่งเดือน ทั้งๆ ที่ท่านทราบวา ภิกษุสามเณร ยังระแวงสงสัยในตัวท่านอยู่ แต่หลวงพ่อก็กว้างเฉยเสีย มุ่งหน้าต่อการปฏิบัติธรรม ท่านนึกเสียว่าเราช่วยระวังรักษาความบกพร่องให้เรานั้นดีแล้ว เปรียบเหมือนมีคนมาช่วยรักษาความสกปรกมิให้แปดเปื้อนจึงเป็นการดีเสียอีก...

ตามปกติหลังจากฉันเช้าเสร็จแล้ว ท่านนำบริวารกลับกุฏิ เมื่อเก็บไว้เรียบร้อยแล้ว หลวงพ่อก็จะหลบไปพักผ่อนพิจารณาค้นหาธรรมในเขตป่าช้า ซึ่งเป็นสวนหนึ่งของวัด ตรงกลางป่าช้าเขาปลูกศาลาเล็กไว้หลังหนึ่ง เมื่อมองจากศาลาย่อมมองเห็นหลุมฝังศพและฝังเถาถ่านกระดูกของเพื่อนมนุษย์เป็นหย่อมๆ ทำให้นึกถึงข้อธรรมะที่เคยพิจารณาว่า **อฐวัง เม ชวิตัง ชวิตของเราไม่ยั่งยืน, ฐวัง เมสมรณัง ความตายของเรา ยั่งยืน, สอนินยะตัง เม ชวิตัง ชวิตของเราไม่เที่ยง, นินยะตัง เมสมระระณัง ความตายของเราเที่ยง, สักวันหนึ่งเราก็จะต้องทับถมดินเหมือนคนเหล่านั้น เราเกิดมาเพื่อถมดินให้สูงขึ้นหรือ? หรือเกิดมาทำไม...**

อยู่ต่อมาวันหนึ่ง ขณะที่หลวงพ่อกำลังพิจารณาธรรมชาติของตนไม้ใบไม้ เถาวัลย์ต่างๆอยู่ที่ศาลาเล็กกำลังสบายอารมณ์ มีกาตัวหนึ่งบินมาจับกิ่งไม้ใกล้ๆศาลา ส่งเสียงร้อง กา...กา... ท่านไม่สนใจเพราะนึกว่าคงร้องไปตามประสาสัตว์ แต่ที่ไหนได้ พอมันรู้ว่าเราไม่สนใจมันจึงสั่นลงมาจับที่พื้นตรงหน้าเรา ห่างกันเพียงประมาณ ๒ เมตร ปากมันคาบหญ้าแห้งคาบแล้ววางๆ พลังร้องว่ากาวๆ...เหมือนมันจะยื่นหญ้าแห้งให้พอเราสนใจมองดู และรับทราบในใจว่า อ้อ...เจ้ามาบอกอะไรเล่า...กา ก็บินหนีไป อยู่ต่อมาประมาณ ๓ วันมีเด็กชายคนหนึ่งอายุประมาณ ๑๓-๑๔ ปี ป่วยเป็นไข้และตายไป เขาจึงนำมาเผาในป่าช้าไม่ไกลจากศาลา และหลังจากเขาสวดมนต์ทำบุญแล้วได้ ๓-๔ วัน ขณะที่หลวงพ่อกำลังนั่งพิจารณาธรรมอยู่ก็มีกาบินมาจับกิ่งไม้ข้างศาลาอีก เมื่อเราไม่สนใจมันก็บินลงมาจับดินและแสดงอาการเหมือนครั้งแรก พอหลวงพ่อมองดูมันและรับทราบ กาดูนั้นก็บินหนีไป...อยู่ต่อมาอีกประมาณ ๓ วัน พี่ชายของเด็กที่ตายไปแล้วนั้น ซึ่งมีอายุประมาณ ๑๕-๑๖ ปี เกิดป่วยเป็นไข้กะทันหันและก็ตายอีกพวกญาตินำมาเผาในป่าช้านั้นอีก หลังจากทำบุญตักบาตรแล้วประมาณ ๓-๔ วัน ขณะที่หลวงพ่อนั่งพักอยู่ในศาลากลางป่าช้า ก็มีกาบินมาเกาะ กิ่งไม้ ส่งเสียงร้องเหมือนเก่า เมื่อไม่สนใจมันก็บินลงมาจับพื้น คาบหญ้าแห้งเหมือนจะยื่นให้ คาบวางๆพอรับทราบวา อะไร กันเล่าจะมาบอกอะไรอีก...กาดูนั้นก็บินหนีไป หลวงพ่อจึงคิดว่า ๒ ครั้งก่อนมันทำอย่างนี้มีคนตาย ๒ คน แต่คราวนี้มันมาทำอีก ทำไมจะมีคนตายอีกหรือ อยู่ต่อมาอีก ๓-๔ วัน พี่สาวของเด็กพวกนั้นซึ่งมีอายุประมาณ ๑๘-๑๙ ปี ป่วยเป็นไข้และก็ได้ตาย ลงอีกและได้นำมาเผาที่ป่าช้านั้นอีก ความทุกข์เป็นอันมากดูเหมือน จะมารวมแผดเผาพ่อแม่และญาติของเด็กพวกนั้นให้เกรียมไหม้ร้องไห้จนแทบจะไม่มีน้ำตาออกชั่วระยะ

เพียงครึ่งเดือนเขาต้อง สูญเสียลูกไปตั้ง ๓ คน หลวงพ่อได้มาเห็นภาพของคนเหล่านั้นผู้ได้รับความทุกข์โศก ยิ่งทำให้เกิดธรรมะเดือนดนมให้ประมาท ในการทำความเพียร ความทุกข์ความโศกยอมเกิดจากของที่เรารักเราหวงแหน ซึ่งเป็นความจริงที่พระพุทธองค์ตรัสไว้นานแล้วและเป็นความจริงเสมอไป อาศัยศาลากลางป่าช้าและหลุมฝังศพเป็นที่มาแห่งธรรมะสอนใจมิให้ประมาทเป็นอย่างดี...

ในพรรษาที่อยู่วัดป่าแห่งนี้ จิตใจรู้สึกมีความหนักแน่นและเข้มแข็งพอสมควร การทำความเพียรก็เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ และการเคารพต่อกฎกติกาที่ตั้งไว้ก็มีได้ บกพร่องมีความสำรวม สระวังอยู่มิได้ประมาท พระพุทธองค์ตรัสว่า **ศีลจะรู้ได้เพราะอยู่ร่วมกันนานๆ** ดังนั้นของสิ่งใดที่เห็นว่าไม่ถูกต้องตามพระวินัย หรือรับประเคนแต่ไม่ได้องค์แห่งการประเคน หลวงพ่อก็ไม่ฉฉิน จะพิจารณาฉฉินเฉพาะสิ่งที่เห็นว่าถูกต้องตามพระวินัยเท่านั้น

ในพรรษานั้นหลวงพ่อกำลังทำความเพียรหนักยิ่งขึ้น แม่ฝน จะตกก็ยังคงเดินจงกรมอยู่ เพื่อค้นหาทางพ้นทุกข์มีเวลาจำวัดน้อย ที่สุด วันหนึ่งเกิดสุบินนิมิตว่า ได้ออกไปในที่แห่งหนึ่ง ไปพบคนแก่และป่วย ร้องครวญครางมีคนพุงตัวให้ลุกขึ้นนั่ง หลวงพ่อพิจารณา ดูแล้วก็เดินผ่านไป จึงไปพบคนเจ็บหนักจวนจะตาย มีร่างกายชubbผอม จะหายใจแต่ละครั้งทำให้มองเห็นกระดูกซี่โครงไล่กันเป็นแถวๆ ทำให้เกิดความสังเวชจึงเดินเลยไป จึงไปพบ คนตายนอนหงายอ้าปากยิ่งทำให้เกิดความลัดใจมาก เมื่อ รู้สึกตัวก็ยังคงจำภาพในฝันนั้นได้ตื้ออยู่ จึงคิดหาทางพ้นทุกข์ รู้สึกเบื่อหน่ายต่อชีวิตคิดอยากจะทำปลีกตัวขึ้นไปอยู่บนยอดเขาประมาณ ๗ วัน ๑๕ วัน จึงจะลงมาบิณฑบาต แต่มีปัญหาเรื่องน้ำดื่มจะต้อง ดื่มทุกวัน จึงนึกถึงกบในฤดูแล้งมันอยู่ในรูอาศัยน้ำเยียวมันเองมันก็มีชีวิตอยู่ได้ เมื่อคิดได้ดังนั้นจึงตกลงจะฉฉินน้ำปัสสาวะของตัวเอง จึงทำการทดลองดูก่อน วันนั้นหลังจากฉฉินอาหารแล้ว จึง ดื่มน้ำปัสสาวะจนฉฉิน ออยู่ได้ประมาณ ๓ ชั่วโมง รู้สึกปวดปัสสาวะเวลาปัสสาวะออกมาจึงเอาแก้วมารอง ไว้เสร็จแล้วจึงเทหน้าฝ้อออก นิดหนึ่ง จึงยกขึ้นดื่มรู้สึกว่ามีรส เค็ม ที่นี้อยู่ได้ประมาณ ๒ ชั่วโมง ก็ปวดปัสสาวะอีก เวลาปัสสาวะออกก็เอาแก้วมารองเสร็จแล้วก็ดื่มเข้าไปอีก คราวนี้อยู่ได้ประมาณ ๑ ชั่วโมง ก็ปวดปัสสาวะอีก เวลาถ่ายปัสสาวะก็เอาแก้วมารองไว้เสร็จแล้วก็ดื่มเข้าไปอีก ได้ประมาณ ๒๐ นาทีก็ปวดปัสสาวะ และก็ทำอย่างเก่า ดื่มเข้าไปอีก คราวนี้อยู่ได้ ๑๕ นาทีก็ปวดอีกถ่ายออกมาแล้วดื่มเข้าไปอีกและอยู่ได้ประมาณ ๕ นาที ปวดปัสสาวะและถ่ายออกมาหาอะไรรองแล้วดื่มเข้าไปคราวนี้กะว่าพอดกถึงกระเพาะก็ไหลออกเป็นปัสสาวะ เลยมีสีขาวๆ จึงได้เกิดความรู้สึกว่า น้ำปัสสาวะเป็นเศษของน้ำแล้ว จะอาศัยดื่มอีกไม่ได้ จึงทอดอาลัยในการที่จะหาน้ำดื่มเช่นวิธีนั้น

นอกจากนั้นยังหัดปลงผมด้วยตนเอง เลยเป็นนิสยมาจนทุกวันนี้ และเป็นแบบอย่างให้ศิษย์ทั้งหลายได้ทำตาม เมื่อคิดว่าไม่อาจไปอยู่บนยอดเขาได้ก็คิดหาวิธีใหม่ โดยทำการอดอาหารคือ ฉฉินวันเว้นวันลับกันไป ทำอยู่ประมาณ ๑๕ วัน และในระหว่างนี้ทำให้ร่างกายร้อนผิดปกติเหมือนถูกไฟเผามีอาการทุรนทุรายแทบจะทนไม่ไหว จิตใจก็ไม่สงบ จึงนึกได้ว่า มิใช่ทาง...ทำให้ นึกถึง **อปถนกปฏิบัติ** คือ **ข้อปฏิบัติไม่ผิด** ได้แก่ **โภชนะเนมัตตัญญตา รัจักประมาณในการฉฉินอาหารพอสมควร ไม่มาก ไม่น้อย** สำรวม อินทรีย์ตื่นขึ้นทำความเพียรไม่เกียจคร้าน และเมื่อนึกได้ จึงหยุดวิธีทรมาณนั้นเสีย กลับฉฉินอาหารเป็นปกติวันละครั้งตั้งเดิมบำเพ็ญสมณธรรมได้จิตใจก็

สงบในเวลาเข้าสมาธิ สามารถถอดรูปร่างโดยมองเห็นรูปร่างของตนอีกร่างหนึ่งนั่งอยู่ข้างหน้าด้วยความชัดเจน มิได้ง่วงนอนปราศจากนิรณทุกอย่าง รู้สึกว่าการปฏิบัติก็สะดวกดีจิตใจสงบเย็น...เมื่อออกพรรษาแล้ว หลวงตาบ่มชวนข้ามไปตั้งสำนักกรรมฐานอยู่ทางฝั่งประเทศลาว หลวงพ่อไม่เห็นดีด้วย จึงไม่ยอมไป พอจวนจะสิ้นปี หลวงตาจึง พาลูกวัดย้ายหนีไปจากวัดนั้นได้ประมาณ ๗ วัน หลวงพ่อก็ได้ย้ายจากที่นั่นไปเช่นกัน

พ.ศ.๒๔๙๒ (พรรษาที่๑๑) เมื่อออกจากวัดป่าอำเภอสรีสงครามแล้ว หลวงพ่อก็เดินทาง ขึ้นสู่ภูลังกาซึ่งอยู่ในเขต อ.บ้านแพวงจ.นครพนมได้ไปพักสนทนาธรรมกับอาจารย์วัน เป็นเวลา ๓ วัน จึงได้เดินชุดงค์ไปเรื่อยๆ นานพอสมควรจึงได้ลงจากภูลังกามากทราบท่านอาจารย์กนิรี วัดป่าหนองฮี อีกที่หนึ่ง ท่านอาจารย์กนิรีได้เตือนว่า ท่านชา... เอาละการเที่ยวชุดงค์พอสมควรแล้ว ควรจะหาที่อยู่เป็นหลักแหล่งที่ราบๆ หลวงพ่อจึงเรียนท่านว่า กระผมจะกลับบ้าน ท่านอาจารย์กนิรีจึงพูดว่า จะกลับบ้าน คิดถึงใคร ถ้าคิดถึงผู้ใด ผู้นั้นจะให้โทษแก่เรานะ หลวงพ่อชาจึงได้กราบลาท่านอาจารย์กนิรีเดินทางต่อมาเป็นเวลาหลายวัน จนกระทั่งได้มาถึงบ้านปาดาว ต.คำเตย อ.เลิงนกทา จ.ยโสธร (แต่สมัยนั้นขึ้นกับ จ.อุบลฯ) ได้พักอยู่ที่ป่าไม่ไกลจากบ้านเท่าใดนัก ได้มีโอกาส เทศน์สั่งสอนประชาชนแนะแนวทางแห่งการปฏิบัติธรรมแก่คนในถิ่นนั้นจนเกิดความเลื่อมใสพอสมควร และได้พักอยู่เป็นเวลา ๒ เดือน จึงได้ลาญาติโยมเดินทางลงมาทางใต้ก่อนจะจากมาโยมได้มอบเด็กคนหนึ่งเป็นศิษย์ เมื่อเดินทางมาอำเภวารินฯ แล้วหลวงพ่อก็ให้เด็กชายทองดีผู้เป็นศิษย์ บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดวารินทราราม เมื่อหลวงพ่อเดินทางมาถึงบ้านเกิดแล้ว จึงได้ไปพักอยู่ที่ป่าช้าบ้านก่อ เป็นเวลา ๗ วัน มีโอกาส ได้เทศน์ให้ญาติโยมฟังพอรู้แนวทางบ้างเป็นบางคนแล้ว หลวงพ่อก็ได้ออกเดินทางไป อ. กันทรลักษณ์ จ. ศรีสะเกษและได้ พักอยู่ในป่าใกล้บ้านสวนกล้วยและในพรรษาที่ ๑๑ นี้ก็ได้จำพรรษา อยู่ที่บ้านสวนกล้วย (ปัจจุบันสถานที่นั้นเขาสร้างเป็นวัดแล้ว) และในพรรษานี้ได้เกิดเหตุการณ์อันเป็นบูรพนิมิตดังต่อไปนี้...

๑. คืบวันหนึ่งเมื่อหลวงพ่อเดินจงกรม นั่งสมาธิเป็นเวลาพอสมควรแล้วจึงพักผ่อนจำวัด ได้เกิดสุบินนิมิตไปว่า... มีคนเอาไขมาถวายหนึ่งฟอง พอหลวงพ่อรับแล้วจึงโยนไปข้างหน้า ไขฟองนั้นแตกเกิดเป็นลูกไก่สองตัววิ่งเข้ามาหาจึงยื่นมือทั้งสอง ออกไปรับข้างละตัว พอถูกมือก็กลายเป็นเด็กชายสองคน พร้อมกับได้ยินเสียงบอกว่า คนอยู่ทางขวามือชื่อ บุญธรรม คนที่อยู่ทางซ้ายมือชื่อ บุญคง ปรากฏว่าหลวงพ่อดีเลี้ยงเด็กสองคนนั้นไว้กำลังเติบโตน่ารักวิ่งเล่นได้แล้ว ต่อมาเด็กชายบุญคงป่วยเป็นโรคบิด อย่างแรงพยายามรักษาจนสุดความสามารถ แต่ก็ไม่หายจนกระทั่ง เด็กนั้นได้ตายอยู่ในมือ และได้ยินเสียงบอกว่าบุญคงตายแล้ว เหลือแต่บุญธรรมคนเดียว จึงรู้สึกตัวตื่นขึ้น จึงเกิดคำถามว่า นี่คืออะไร? มีคำตอบปรากฏขึ้นว่า นี่คือสภาวะธรรมที่เป็นเอง จึงได้หายความสงสัย

๒. ในคืนต่อมาก็มีอาการอย่างเดียวกัน พอเคลิ้มจะหลับไปก็เกิดสุบินว่า หลวงพ่อชาได้ตั้งครุฑ รู้สึกว่าไปมาลำบากเหมือน คนมีครุฑจริงๆแต่ก็มีความรู้สึกในสุบินนั้นว่าตัวเองก็ยังเป็นพระอยู่ เมื่อครุฑแก่เต็มทีครุฑจะคลอดจึงมีคนมานิมนต์ไปบิณฑบาต พอไปถึงที่ที่เขานิมนต์มองไปรอบๆ บริเวณเห็นลำธาร กระต๋อมไม้ไผ่ขัดแตะกลางทุ่งนา และเห็นพระอยู่บนเรือน ๓ รูป ไม่ทราบว่ามีมาจากไหน...โยมเขาพากันถวายอาหารบิณฑบาตพระ ๓ รูปนั้น ฉันอยู่ข้างบนแต่หลวงพ่อก็ปรากฏว่าท้องแก่จวนจะคลอดเขาจึงให้ฉันอยู่ข้างล่างพอพวกเขาพระฉันจึงหัน

ท่านหลวงพ่อก็คลอดเด็กพอดีและเป็นเด็กชาย มีขนนุ่มนิ่มบนฝ่ามือและฝ่าเท้า มีอาการ ยิ้มแย้มแจ่มใส ท้องปรากฏว่าแฟบลง นึกว่าตัวเองคลอดจริงๆ จึง เอามือคลำดู แต่ก็ไม่มีสิ่งเปรอะเปื้อนใดๆ ทำให้นึกถึงพระพุทธองค์ ที่ทรงประสูติจากครุฑพระมารดา คงจะไม่เปรอะเปื้อนมลทินใดๆ เช่นกัน และเวลาฉันจึงหันพวกโยมพิจารณากันว่า ท่านคลอดบุตรใหม่จะเอาอะไรให้ฉัน เขาจึงเอาปลาหมอบึง ๓ ตัวให้ฉัน รู้สึกว่าเหนื่อยอ่อนไม่อยากฉัน แต่ก็อดใจฉันไปเพื่อฉลองศรัทธา เขา เพราะมันไม่มีรส ชาติอะไร ก่อนจะฉันจึงส่งเด็กให้โยมอุ้มไว้ พอฉันเสร็จเขาจึงส่งเด็กคืนมาให้พอถึงมือรับไว้เด็กพลัดตกหล่นจากมือแล้วจึงรู้สึกตัวตื่นขึ้น เกิดคำถามว่า นี่คืออะไร? มีคำตอบว่า นี่คือภาวะที่เป็นเองทั้งนั้น เลยหมดความสงสัย

๓. คืนที่สามต่อมาก็อยู่ในอาการดังกล่าวนั้นแหละพอพักผ่อนเคลิ้มหลับไปก็เกิดสุบินว่าได้รับนิมนต์ให้ขึ้นไปยอดเขา กับ สามเณรรูปหนึ่ง ทางขึ้นเขานั้นเป็นทางเวียนขึ้นไป

เหมือนกันหอย วันนั้นเป็นวันเพ็ญ และภูเขาที่สูงมากพอขึ้นไปถึงแล้วรู้สึกว่าเป็นที่ร่มรื่น ดีมีมานุภาพและกัน

เพดานสวยงามมากจน

หาที่เปรียบไม่ได้

แต่เวลาจะฉันเขาก็นิมนต์ลงมาที่ถ้ำข้างภูเขามิโยมแม่

(แม่พิมพ์โยมมารดา) และนำมีพร้อมญาติโยมเป็นบริวารจำนวนมากไปถวาย อาหาร อาหารที่ถวายนั้นโยมแม่ได้แต่งและผลไม้อื่นๆ ส่วนน้ำมีได้ไถ่อย่าง เป็ดย่างมาถวาย หลวงพ่อจึงทักขึ้นว่า โยมมีอยู่เห็นจะมีความสุขนะ ได้ไถ่อย่างเป็ดย่างมาถวายพระ โยมมีก็ยิ้มแยมแจ่มใสดี เมื่อฉันอาหารเสร็จแล้วได้เทศน์ให้เขาฟังนานพอสมควร เมื่อเทศน์ จบจึงรู้สึกตัวตื่นขึ้น

พ.ศ.๒๔๙๓ (พรรษาที่๑๒) ในระหว่างต้นปีได้รับจดหมายจากพระมหาบุญมี ซึ่งเคย เป็นเพื่อนปฏิบัติมาด้วยกัน แจ้งข่าวเรื่องการปฏิบัติธรรมของหลวงพ่อดอกปากน้ำ ภาชีเจริญธนบุรี จึงได้เดินทางลงไป และได้พักอยู่กับพระมหาบุญมีที่วัดปากน้ำ ๗ วัน ได้มีโอกาส นมัสการหลวงพ่อดอกปากน้ำได้สังเกตและพิจารณา ดูแล้วเห็นว่าเป็นไป เพื่อรักษาโรคภัยบางอย่าง ยังไม่ถูกนิสัย จึงได้เดินทางออกไปพักอยู่ที่วัดใหญ่ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา และได้ปฏิบัติธรรมอยู่ร่วมกับพระอาจารย์ฉวย และหลวงตาแปลก และที่บริเวณใกล้ๆวัดมีสถานที่ลำธารและกระท่อมไม้ไผ่และสิ่งอื่นๆ เหมือนดังภาพที่ ปรากฏในคราวฝันเห็นอยู่ที่บ้านสวนกล้วยจริงๆ ได้จำพรรษาอยู่ที่วัดนั้น ๒ พรรษา การ ปฏิบัติธรรมร่วมกันนั้นเป็นไปโดยความสะดวกและสามัคคีเป็นอย่างดี

รักษาโรคด้วยธรรมโอสถครั้งที่ ๒ ในปี พ.ศ.๒๔๙๔ นั้นเอง หลวงพ่อป่วยเป็นโรคเกี่ยวกับ ท้องมีอาการบวมขึ้นทางด้านซ้าย รู้สึกเจ็บปวดที่ท้องมาก และผมกับโรคหืดที่เคย เป็นอยู่แล้วก็ซ้ำเติมอีก หลวงพ่อซาพิจารณาว่า อันตัวเรานี้ก็อยู่ห่างไกล ญาติพี่น้อง ชาวของเงินทองก็ไม่มี เมื่อป่วยขึ้นมาครั้งจะไปรักษาที่โรงพยาบาลก็ขาดเงินทอง จะ เป็นการทำความยุ่งยากแก่คนอื่น อย่างกระนั้นเลยเราจะรักษาด้วยธรรมโอสถโดยยึดเอา พระธรรมเป็นที่พึ่ง ถ้ามันจะหายก็หาย ถ้าหากมันทนไม่ได้ก็ให้มันตายไปเสีย...จึงทอด ธุระในสังขารของตนโดยการอดอาหารไม่ยอมฉันจะดื่ม

เพียงแต่น้ำนิดๆหน่อยๆ เท่านั้น...ทั้งไม่ยอมหลับนอน จึงได้แต่เดินจงกรมและนั่งสมาธิ ลับกันไป เวลารุ่งเช้าเพื่อนๆเขาไปบิณฑบาต หลวงพ่อก็เดินจงกรม พอเพื่อนกลับมา ก็ ขึ้นกุฏิ นั่งสมาธิต่อไปมีอาการอ่อนเพลียทางร่างกาย แต่กำลังใจดีมาก ไม่ย่อท้อต่อสิ่ง ทั้งปวง หลวงพ่อเคยพูดเตือนว่า การอดอาหารนั้นสรวังให้ดี...บางที่จะทำให้เราหลง เพราะจิตคิดไปมองดูเพื่อนๆ เขาฉันอาหารนั้นเป็นการยุ่งยากมีภาระมากจริงๆ เลยคิด ว่าเป็น การลำบากแก่ตัวเองอาจจะไม่ยอมฉันอาหารเลย เป็นทางให้ ตายได้ง่ายๆเสีย ด้วย เมื่อหลวงพ่อดอกอาหารมาได้ครบ ๘ วัน ท่านอาจารย์ฉวยจึงขอร้องให้กลับฉัน ดังเดิม โรคในกายปรากฏว่า หายไป ทั้งโรคท้องและโรคหืดไม่เป็นอีก หลวงพ่อจึง กลับฉัน อาหารตามเดิมและได้ให้คำแนะนำไว้ว่าเมื่ออดอาหารหลายวัน เวลากลับฉัน สิ่งที่ควรระวังก็คือ อย่ายิ่งฉันมากในวันแรก ถ้า ฉันมากอาจตายได้ ควรฉันวันละน้อย และเพิ่มขึ้นไปทุกวันจนเป็นปกติในระยะที่จำพรรษาอยู่ที่วัดใหญ่นั้นหลวงพ่อก็ได้

แสดงธรรมต่อใครอื่นมีแต่อบรมตัวเองโดยการปฏิบัติและพิจารณาเตือนตนอยู่ตลอดเวลา เมื่อออกพรรษาแล้วได้เดินทางไปพักอยู่เกาะสีชัง เพื่อหาความสงบเป็นเวลาหนึ่ง เดือน และถือคิดเตือนตนเองว่า ชาวเกาะเขาได้อาศัยพื้นดินที่มีน้ำทะเลล้อมรอบ ที่ที่ เขาอาศัย อยู่ได้ต้องพ่นน้ำจึงจะเป็นที่พึ่งได้ เกาะสีชังเป็นที่พึ่งทางนอก ของส่วน ร่างกาย เรามาอาศัยอยู่ที่เกาะนี้คือที่พึ่งทางในซึ่งเป็นที่ฉันน้ำ คือกิเลสตัณหาท่วม ไม่ถึง แม้เราจะอยู่บนเกาะสีชังแต่ก็ยังคงค้นหาเกาะภายในอีกต่อไป ผู้ที่ท่านได้ พบ และอาศัยเกาะอยู่ได้นั้นท่านยอมอยู่เป็นสุข ต่างจากคนที่ลอยคออยู่ในทะเล คือความทุกข์ซึ่งมีหวังจมน้ำตาย ทะเลภายนอกมีฉลามและสัตว์ ร้ายอื่นๆ แต่ ทะเลภายในยิ่งร้ายกว่านั้นหลายเท่า เมื่อได้ธรรมะจากทะเล และเกาะสีชังพอสมควร ซึ่งเป็นเวลาหนึ่งเดือนแล้วจึงออกจากเกาะสีชังเดินทางกลับวัดใหญ่ จ.อยุธยา และพัก

อยู่ที่วัดใหญ่เป็นเวลานานพอสมควรจึงได้เดินทางกลับ มาบ้าน และได้มาพักที่ป่าช้า บ้านก่อตามเคยมีโอกาส เทศน์โปรดโยมแม่และพี่ชาย(ผู้ใหญ่ลา) และญาติพี่น้อง หลายคน จนเป็นเหตุให้งดทำปาณาติบาต และเชื่อมั่นในพระรัตนตรัยยิ่งขึ้น พักอยู่ที่ป่าช้าบ้านก่อเป็นเวลา ๑๕ วัน จึงเดินทางต่อไป

พ.ศ.๒๔๙๕ (เป็นพรรษาที่๑๔) ในระหว่างต้นปีนี้ หลวงพ่อจึงได้เดินธุดงค์ขึ้นไปจนถึง บ้านปาดาว อ. เลิงนกทา จ.ยโสธร ซึ่งเป็นสถานที่เคยอยู่มาก่อน คราวนี้ไม่ไปอยู่ที่เก่า ไปอยู่จำพรรษาในป่าห่างจากหมู่บ้าน ๒ กิโลเมตร ซึ่งปัจจุบัน เป็นที่พักสงฆ์ป่าเพ็ญ ธรรม หลวงพ่อได้มีโอกาส เทศน์สั่งสอนประชาชนจนเต็มความสามารถ ทำให้เขา เข้าใจในหลักคำสอน ในศาสนาดียิ่งขึ้น และเกิดความเลื่อมใสการรับแขกและการ พบปะสนทนาธรรมมีมากและบ่อยครั้งยิ่งขึ้น

สถานที่พักแห่งนั้นเรียกว่า วัดถ้ำหินแตก เป็นลานหินลาด ทางด้านทิศเหนือของที่พัก นั้นเป็นแอ่งน้ำมีปลาชุมทางทิศตะวันออก ของแอ่งน้ำเป็นคันหินสูงนิดหน่อย ต่อจาก คันหินไปทางด้านทิศตะวันตกเป็นที่ลาดลงไปเวลาน้ำล้นแอ่งก็ไหลไปตามที่ลาดลงสู่ เบื้องล่างโดยมาก

มีพวกปลาตกพยายามตะเกียกตะกายขึ้นมาตามน้ำ บางตัวก็ข้ามคันหินไปถึงแอ่งน้ำ บางตัวก็ข้ามไปไม่รอดจึงนอนอยู่บนคันหิน หลวงพ่อเคยสังเกตเห็นตอนเช้าๆท่านจะ เดินไปดู เมื่อเห็นปลานอนอยู่บนคันหินจึงจับมันปล่อยลงไปแอ่งน้ำ แล้วจึงกลับมา เอาบาตรไปบิณฑบาต

ยอมอดเพื่อชีวิตสัตว์

เช้าวันหนึ่งก่อนจะออกบิณฑบาต หลวงพ่อจึงเดินไปดูปลาเพื่อช่วยชีวิตมันทุกเช้า แต่ วันนั้นไม่ทราบใครเอาเบ็ดมาตกไว้ตามริมแอ่งน้ำ เห็นเบ็ดทุกคันมีปลาติดอยู่ หลวงพ่อ จึงรำพึงว่า เพราะมันกินเหยื่อเข้าไป เหยื่อนั้นมีเบ็ดด้วยปลาจึงติดเบ็ดสมองดูปลาติด เบ็ดสงสัยก็สงสัย แต่ช่วยมันไม่ได้ เพราะเบ็ดมีเจ้าของ ท่านจึงมองเห็นด้วยความลด ใจ เพราะความหิวแท้ๆเจ้าจึงหลงกินเหยื่อที่เขาล่อไว้ ดิ้นเท่าไรก็ไม่หลุด เป็นกรรม ของตัวเองเพราะความไม่พิจารณาเป็นเหตุให้เดือนตนว่า **ฉันอาหารไม่พิจารณาจะ เป็นเหมือนปลากินเหยื่อยอมติดเบ็ด...** ได้เวลาจึงกลับออกไปเที่ยวภิกขาจาร ครั้น กลับจากบิณฑบาตเห็นอาหารพิเศษสมองดูเห็นต้มปลาตุ๋นตัวโตๆทั้งนั้น หลวงพ่อนึก รู้ทันทีว่าต้องเป็นปลาติดเบ็ดที่เราเห็นนั้นแน่ๆ บางทีอาจจะเป็พวกที่เราเคยช่วยชีวิต เอามันลงน้ำก็ได้ ความจริงก็อยู่ใกล้ๆแอ่งน้ำนั่นเท่านั้น...และโดยปกติแล้วอาหารจะฉันก็ ไม่ค่อยจะมีอยู่แล้ว แต่หลวงพ่อก็คิดความรังเกียจขึ้นมาถึงเขาจะเอามาประเคนก็รับวาง ไว้ตรงหน้าไม่ยอมฉัน ถึงแม้จะอดอาหารมานานก็ตาม เพราะท่านคิดว่าถ้าเราฉันของ เขาในวันนี้ วันต่อไปปลาในแอ่งน้ำนั้นก็ถูกฆ่าหมด เพราะเขาจะทำเป็นอาหารนำมา ถวายเรา ปลาตัวใดที่อุทิศสำหรับตะเกียกตะกายขึ้นมาพบแอ่งน้ำแล้วก็ยังจะต้องพากัน มาตายกลายเป็นอาหารของเราไปหมด ดังนั้นหลวงพ่อก็ไม่ยอมฉัน จึงส่งให้พระทอง ดีซึ่งนั่งอยู่ข้างๆ พระทองดีเห็นหลวงพ่อดูไม่ฉัน ก็ไม่ยอมฉันเหมือนกันมีอะไรที่ไป บิณฑบาตได้มาก็แบ่งกันฉันตามมีตามได้ ส่วนโยมที่เขาต้มปลาถวายนั่งสังเกตอยู่ ตั้งนานเมื่อเห็นพระไม่ฉันจึงเรียนถามว่า ท่านอาจารย์ไม่ฉันต้มปลาหรือครับ ...หลวง พ่อดีตอบว่าสงสัยมัน เหนียวเอง ทำเอาโยมผู้นามาถวายถึงกับนั่งอึ้ง...แล้วจึงพูดว่า ถ้าเป็นผมหิวอย่างนี้คงอดไม่ได้แน่ๆ ตั้งแต่นั้นมาปลาในแอ่งน้ำนั้นจึงไม่ถูกรบกวนพวก โยมก็พากัน เข้าใจว่าปลาของวัด...

ท่านทั้งหลายลองนึกดูเถิดว่า หลวงพ่อก็มีจิตประกอบด้วยเมตตามากแค่ไหน ถ้าเป็นเรา แล้วจะทนความหิวได้หรือเปล่ายังไม่แน... ส่วนหลวงพ่อก็ท่านทนหิวเพื่อเห็นแก่ชีวิต

เพื่อนร่วมวัดถ้ำนี้กรังเกียดหรือรู้ว่าเขาเข้ามาเฉพาะ (อุทิสะมังสะ) แบบนี้ท่านจะไม่ยอมเงินเลย... ถ้าเป็นเราๆท่านๆปลาทั้งหลายในแอ่งน้ำ นั้นอาจจะสูญพันธุ์ในระยะอันนั้นก็อาจเป็นไปได้

ดังนั้นเมื่อหลวงพ่อกำลังอยู่วัดหนองป่าพงนี้ ท่านจึงห้าม ไม่ให้นำสัตว์ มีชีวิตมาทำปาณาติบาตในวัดเป็นเด็ดขาด ถึงแม้วัดเป็นสำนักสาขาของท่านก็ถือปฏิบัติแบบเดียวกัน

พ.ศ.๒๔๙๖ ซึ่งนับเป็นปีที่ ๒ ที่หลวงพ่อกำลังอยู่ป่าใกล้บ้านปาดาวมีพระภิกษุสามเณรอยู่ ๙ รูป เฉพาะศิษย์ที่เป็นคน ทางอำเภอวารินชำราบมีพระเที่ยง (อาจารย์เที่ยงวัดเก่าน้อย) กับ พระหนู (หนู ขวัญ) ได้ปฏิบัติธรรมร่วมพระเณรอื่นๆ

เมื่อมีพระเณรอยู่ด้วยกันหลายรูปหลวงพ่อก็คิดว่าควร จะปลีกตัวไปอยู่แต่ลำพังคนเดียว เพื่อให้ได้รับความสงบยิ่งขึ้น จึงตกลงให้พระเณรอยู่จำพรรษาที่วัดถ้ำหินแตก ส่วนหลวงพ่อกองขึ้นไปจำพรรษาอยู่กุฎกอย ซึ่งบริเวณนั้นหลังจากหลวงพ่อกองได้จาก กุฎกอยไปหลายปี จึงมีผู้คนพบรอยพระพุทธรูปและเป็นที่ สักการบูชาของพุทธศาสนิกชนอยู่เดี่ยวนี้ กุฎกอยนี้อยู่ห่างจาก ถ้ำหินแตกประมาณ ๓ กิโลเมตร ทำให้ได้รับความสุขมาก พอถึงวันอุโบสถสวดพระปาฏิโมกข์ หลวงพ่อก็ลงมาพร้อมทำสังฆกรรม ที่วัดถ้ำหินแตก และได้ให้อาวาสเดือนติพระภิกษุสามเณรมิได้ขาด บางโอกาส ได้เทศน์ให้โยมฟังพอสมควรแล้ว กลับไปที่พักกุฎกอยตามเดิม

รักษาโรคด้วยธรรมโอสถครั้งที่ ๓ ในระหว่างพรรษานี้หลวงพ่อกองป่วยเป็นโรคเกี่ยวกับพื้นเหงือกบวมทั้งข้างบนและข้างล่าง รู้สึกบวมมาก โรคปวดฟันนี้มีรส ชาติเป็นอย่างไรนั้นใครเคยเป็นแล้วไม่อยากเป็นอีก แต่ก็หนีไม่พ้นจึงต้องจำยอม...ขนาดพวกเราปวดซี่เดี่ยวสองซี่ ก็ยังทรมานไม่น้อยเลย หลวงพ่อกองท่านหายา มารักษาตามมีตามได้ โดยใช้ตบะธรรมและขันติธรรมเป็นที่ตั้ง พร้อมทั้งพิจารณาว่า **พยาธิ รัมมิมิ พยาธิ อะนะ ตีโต เรามิความเจ็บไข้เป็นธรรมดา หนีความเจ็บไข้ไปไม่พ้น** รู้เท่าทันสภาวะธรรมนั้นๆมีความอดทนอดกลั้น แยกโรคทางกายกับโรค ทางใจออกเป็นคนละส่วน เมื่อกายป่วยก็ป่วยไปไม่ยอมให้ใจ ป่วยด้วย แต่ถ้ายอมให้ใจป่วยด้วยก็เลยกลายเป็นป่วยด้วยโรค สองชั้น ความทุกข์เป็นสองชั้นเช่นเดียวกัน โรคปวดฟันมันทรมานหลวงพ่อกองมากกว่าจะสงบลงได้ต้องใช้เวลาถึง ๗ วัน

หลวงพ่อกองได้เล่าให้ฟังว่า พุทธถึงการสังวรระวังเรื่องศีลแล้ว เมื่อคราวออกปฏิบัติไปคนเดียวอยู่รูปเดียว ยิ่งมีความหวาดกลัว ต่ออาบัติมาก ออกปฏิบัติครั้งแรกมีเข็มเล่มเดียว ทั้งคุดๆเสียดด้วย ต้องคอยระวังรักษากลับมันจะหัก เพราะถ้าหักแล้วไม่รู้จักไปขอใครญาติพี่น้องก็ไม่มี ด้ายสำหรับเย็บก็เอาเส้นไหมสำหรับจุงผี ขันเป็นเส้นแล้วห่อรวมกันไว้กับเข็ม เมื่อผ้าเก่าขาดไปบ้างก็ไม่ยอมขอ เวลาเดินธุดงค์ผ่านวัดต่างๆตามชนบทไม่มีผ้าสำหรับปะ จึงไปชักบังสกุลเอาผ้าเช็ดเท้าตามศาลาวัด ปะบังจีวรที่ขาดเสร็จแล้ว ก็เดินธุดงค์ต่อไป และได้เตือนตนเองว่า ถ้าไม่มีใครเขาถวายด้วยศรัทธา เธอก็อย่าได้ขอเขา เป็นพระธุดงค์นี้ให้มันเปลือยกายดูซิ เธอเกิดมาครั้งแรกก็มีได้นั่งอะไรมิใช่หรือเป็นเหตุให้พอใจในบริวาร ที่มีและเป็นการห้ามความทะเยอทะยานอยากในบริวารใหม่ได้ดีมาก พุทธถึงอาหารบิณฑบาตนับว่ามีหลายๆ ครั้ง เวลาออกบิณฑบาตได้แต่ข้าวเปล่าๆ ท่านก็สอนตนเองว่าดีแล้ว...ได้ข้าวฉันเปล่าๆ ก็ยังดีกว่ามิได้ฉัน ดูแต่สุนัขนั้นชิมมันกินข้าวเปล่าๆมันยังอ้วนและแข็งแรงดีแกล้งเกิดเป็นหมาสกปรกชาติดูซิ ทำให้ฉันข้าวเปล่าๆ ด้วยความพอใจและมีกำลังปฏิบัติธรรมต่อไป...

พุทธถึงเรื่องอาพาธแล้ว หลวงพ่อกองเล่าว่า ได้เคยผ่านความลำบากมากมาครั้งหนึ่งเมื่ออยู่ในเขต สกลนคร นครพนม ป่วยเป็น ไช้มาหลายวัน อยู่คนเดียวกลางภูเขาอากาศหนักพอดู ลูกไม้ขึ้นตลอดวันด้วยความอ่อนเพลียจึงมอหหลับไป พอรู้สึกตัวก็เป็นเวลาเย็นมากตะวันจวนจะตกดินกำลังนอนลึ้มตาอยู่ ได้ยินอีแก้งมันร้องจึงตั้งปัญหาถามตัวเองว่า

พวกอีแก๊งและสัตว์ ปามันป่วยเป็นไหม? คำตอบเกิดขึ้นว่า มันป่วยเป็นเหมือนกัน เพราะพวกมันเป็นสังขาร ที่ต้องปรุงแต่งเช่นเดียวกับเราเนี่ยแหละมันมียากินหรือเปล่า? มันก็คงยากินยอดไม้ใบไม้ตามมีตามได้มีหมอดียาให้มันไหม? เปล่า...ไม่มีเลย...แต่ก็ยังมีอีแก๊ง และสัตว์ เหลืออยู่สืบพันธุ์กันเป็นจำนวนมากมิใช่หรือ? คำตอบเกิดขึ้นว่า ใช่แล้ว...ถูกแล้ว...พอได้ข้อคิดเท่านั้นทำให้มีกำลังใจดีขึ้นมาก จึงพยายามลুকนั่งจนได้ และได้พยายามทำความเพียรต่อไปจนกระทั่งใช้ได้ทุกเลาเลงเรื่อยๆ หลวงพ่อพูดให้ฟังว่า เป็นใช้หนักอยู่คนเดียวกลางภูเขาไม่ตายหรอก ถ้าไม่ถึงที่ตาย แม้จะไม่มีหมอรักษาก็ตาม แต่มันหายนานหน่อยเท่านั้นเอง

พ.ศ.๒๔๙๗ ในระหว่างปลายเดือน ๓ โยมมารดา (แม่พิมพ์) ของหลวงพ่พร้อมทั้งพี่ชาย(ผู้ใหญ่ล่า) และญาติโยมอีก ๕ คนได้เดินทางขึ้นไปพบหลวงพ่อ เพื่อนมัสการนิมนต์ให้กลับลงมาโปรดญาติโยมในถิ่นกำเนิด หลวงพ่อพิจารณาเห็นเป็นโอกาส อันเหมาะสมแล้วจึงรับนิมนต์ และตกลงให้โยมมารดาและคณะที่ไปนั้น ขึ้นรถโดยสารลงมา ก่อน ส่วนหลวงพ่พร้อมด้วยพระเชื้อ พระหนู พระเลื่อน สามเณรอี๊ด พร้อมด้วยพ่อกีพอโต บ้านป่าตาว เดินธุดงค์มาเรื่อยๆ หยุดพักเป็นระยะๆ ตามทางเป็นเวลา ๕ คืน

กำเนิดวัด

วันนั้นเวลาตะวันบ่าย คณะของหลวงพ่ได้เดินทางมาถึงชายดงป่าแห่งนี้ซึ่งเป็นวันจันทร์ ขึ้น ๔ ค่ำ เดือน ๔ ปีมะเส็ง ตรงกับวันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ.๒๔๙๗ ซึ่งเป็นนิมิตเครื่องหมาย ครั้งสำคัญที่จะเปลี่ยนแปลงป่าที่นั่นให้เป็นป่าที่น่าชม รื่นรมย์ไปด้วยรสแห่งสัทธรรม

เช้าวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๙๗ จึงได้พากันเข้าสำรวจ สถานที่พักในดงป่านี้ โยมได้ถากจอมปลวกถางต้นไม้เล็กๆออกจัดที่พักให้ใกล้ต้นมะม่วงใหญ่หลายต้นซึ่งอยู่ข้างโบสถ์ด้านทิศใต้ปัจจุบันนี้ ต่อมาญาติโยมชาวบ้านก่อและบ้านกลางผู้เลื่อมใส จึงช่วยกันปลูกกุฏิเล็กๆให้อาศัยกันต่อไป

บังเกิดนิมิต

เมื่อหลวงพ่และคณะได้เข้ามาอยู่ในดงป่าแห่งนี้ได้ ๑๐ วัน วันนั้นเป็นวันเพ็ญ เดือน ๔ เวลานั้นประมาณทุ่มกว่าๆ ญาติโยมมาฟังธรรมไม่มากเท่าใดนัก เกิดบุรพนิมิตมีแสงสว่างพุ่งปราด ไปข้างหน้าเป็นทางยาว แล้วหดตัวมาดับวูบลงที่มมวัดด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ตนเอง ทำให้ญาติโยมที่เห็นด้วยตาเกิดอัศจรรย์ขนพองยองเกล้า ต่างก็พูดไม่ออก

เมื่อได้มาอยู่ที่ป่าแห่งนี้แล้ว หลวงพ่ท่านถือหลักคำสอน ของพระพุทธองค์ที่ตรัสว่า **ท่านให้ตั้งอยู่ในคุณอันสมควรเสียก่อน แล้วจึงสอนคนอื่นทีหลัง** จึงจักไม่เป็น **บัณฑิตสกปรก**ตั้งนั้นไม่ว่ากิจวัตรใดๆเช่นกวาดวัดจัดที่ฉันล้างบาตร ตักน้ำ หามน้ำ ทำวัตร สวดมนต์ เดินจงกรม นั่งสมาธิ วันพระ ถือเนสัชชิกไม่นอนตลอดคืน หลวงพ่ขาลงมือทำเป็นตัวอย่าง ของศิษย์ โดยถือหลักที่ว่า สอนคนด้วยการทำให้ดู ทำเหมือนพูด พูดเหมือนทำ ดังนั้นจึงมีศิษย์และญาติโยมเกิดความเคารพยำเกรง และเลื่อมใสในปฏิปทาที่หลวงพ่ดำเนินอยู่ เมื่อเทศน์ก็ชี้แจงถึงหลักความจริงที่จะนำไปทำตามให้เกิดประโยชน์ได้ หลวงพ่และศิษย์รุ่นแรกที่เข้ามาอยู่ต้องต่อสู้กับไข้ป่า ขณะนั้นยังชุกชุมมากเพราะเป็นป่าที่ดิบ ยามพระเณรป่วยจะหายารักษาที่ยาก ต้องต้มบอระเพ็ดให้ฉันก็พอทุเลาลงบ้าง เนื่องจากโยมผู้ปฏิบัติยากยิ่ง ไม่ค่อยเข้าใจในการอุปถัมภ์ ทั้งหลวงพ่ก็ไม่ยอมออกปากขอจากใครๆ แม้จะพูดเลียบเคียงก็ไม่ทำ ปล่อยให้ผู้มาพบเห็นด้วยตา พิจารณาแล้วเกิดความเลื่อมใสเอาเอง พูดถึงอาหารการฉันก็

รู้สึกจะผิดเคือง

เมื่อหลวงพ่อดีมาอยู่ที่ป่าพงแล้ว เดือนแรกผ่านไป และในเดือนต่อมาคุณแม่พิมพ์ ช่วงโชติ โยมมารดาของหลวงพ่อ พร้อมด้วยโยมผู้หญิงอีก ๓ คน ได้มาบวชเป็นชี อยู่ประพฤติปฏิบัติธรรม พวกญาติโยมจึงปลุกกระท่อมให้อยู่อาศัย...โยม แม่พิมพ์จึงเป็นชีคนแรกของวัดหนองป่าพง และมีแม่ชีอยู่ติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบันนี้เป็นจำนวนมาก

ปี พ.ศ.๒๕๐๐ ซึ่งชาวพุทธถือว่าเป็นปีที่สำคัญมีการทำบุญทั้งสวนวัตถุทาน และธรรมทานมีการบวชตนเองและบวชลูกหลานเป็นภิกษุสามเณร และบวชเป็นชีและตาปะขาวเป็นจำนวนมากมีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเป็นพิเศษ ทางวัดหนองป่าพงหลวงพ่อก็อนุญาตให้มีการบวชเช่นกันมีบวชเป็น สามเณร ๒ รูป บวชเป็นตาปะขาว ๗๐ บวชเป็นชี ๑๗๘ คน รวมเป็น ๒๕๐ คน

ปี พ.ศ.๒๕๐๑ มีประชาชนสนใจการพึ่งเทศน์ฟังธรรม และการปฏิบัติธรรมมีจำนวนเพิ่มขึ้นมีญาติโยมชาวบ้านเก่าน้อย ต.ธาตุ ซึ่งเคยมาฟังธรรม ปฏิบัติธรรมที่หนองป่าพงมานิมนต์หลวงพ่อให้ไปพักอยู่ที่ป่าละเมาะใกล้กับป่าช้า และหลวงพ่อดีไปพักอยู่สอบรมธรรมะแก่ผู้สนใจในถิ่นนั้นได้จำพรรษาอยู่ที่ป่าแห่งนั้น และนับว่าเป็นสาขาแรกของวัดหนองป่าพง และในปีต่อมาก็ได้จัดส่งลูกศิษย์ไปอยู่ประจำจนถึงทุกวันนี้

และในปีต่อมา ก็มีญาติโยมผู้เลื่อมใสสนใจในการปฏิบัติมานิมนต์หลวงพ่อดีไปรับอาหารบิณฑบาตและอบรมธรรมะเพิ่มจำนวนมากขึ้นๆ เช่น นิมนต์ไปทางบ้านกลางใหญ่ อ.เขื่องในบ้าง นิมนต์ไปเยี่ยมทางชาวไร่ภูดินแดง อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษบ้าง นิมนต์ไปทางบ้านหนองเดิ่นหนองไฮบ้าง ซึ่งต่อมาก็ได้มีลูกศิษย์ของหลวงพ่อดีไปอยู่และเป็น สาขาที่ ๒-๓-๔ ของหนองป่าพง

ประมาณเดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๑๑ มีญาติโยมอำเภอด่านเจริญมานิมนต์หลวงพ่อดีขึ้นไปฉันภัตตาหาร และอบรมธรรมะที่วัดต้นบกเตี้ย(ปากทางเข้าถ้ำแสงเพชร) โดยมีอาจารย์โสม พักอยู่ที่นั่นและเขานิมนต์หลวงพ่อดีเข้าไปดูถ้ำแสงเพชร (ถ้ำภูเขา) ขอนิมนต์ให้ท่านพิจารณาจัดเป็นที่ปฏิบัติธรรม แต่หลวงพ่อดีก็ยังมิได้ตกลงใจ ยังเฉยๆอยู่

ครั้งเมื่อออกพรรษา รับกฐินแล้ว เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๑๑ หลวงพ่อดีรับนิมนต์ของโยมชาวจังหวัดอุดรฯ เดินทางไปจังหวัดอุดรฯ พักที่วัดป่าหนองตสระยะที่พักอยู่ที่นั่นหลวงพ่อดีได้พาไปกราบนมัสการท่านพระอาจารย์มหาบัว วัดป่าบ้านตาด และท่านพระอาจารย์ชาวดักกลองเพล และได้เดินทางไปเยี่ยมท่านเจ้าคุณเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย ท่านเจ้าคุณพาไปเยี่ยม วัดโศรกป่าหลวง นครเวียงจันทน์ และไปเยี่ยมวัดเนินพระเนา ซึ่งล้วนแต่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมทั้งนั้น แล้วพักอยู่วัดศรีสะเกษ กับท่านเจ้าคณะจังหวัดแล้วเดินทางกลับมาถึงอุดร และแวะเยี่ยมภูกเพ็ญ แล้วเดินทางมาถึงบ้านต้องแวะกราบนมัสการท่านอาจารย์กนิรี ที่วัดกัณตศิลาวาส และกราบลาท่านอาจารย์กนิรี ลงมาถึงอำเภอด่านเจริญ หลวงพ่อดีพาแวะไปเยี่ยม อาจารย์โสมที่วัดต้นบกเตี้ย วันนั้นเป็นวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๑๑ พักอยู่หนึ่งคืน

จะนั่นจึงพอถือได้ว่า วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๑ เป็น วันบุกเบิกเริ่มต้นแห่งการสร้าง **วัดถ้ำแสงเพชร** และได้ไปพักอยู่ตรงถ้ำที่มีรูปพระพุทธองค์และปัญญาวัคคีย์ (เขาเรียกกันว่า ถ้ำพระใหญ่ และเริ่มปรับปรุงตรงนั้นพอเป็นที่พักได้สะดวก)

หลวงพ่อดีปรารถนามาอยู่ถ้ำแสงเพชรนี้สบายใจดีมาก สมองไปทางไหนจิตใจเบิกบานคล้ายกับ เป็นสถานที่เคยอยู่มาก่อน นั่งสมาธิสงบดี ถ้าไม่คิดอยากพักผ่อนจะนั่งสมาธิอยู่ตลอดคืนก็ได้ วัดนี้มีพื้นที่ ๑,๐๐๐ ไร่ เป็นสาขาที่ ๕ ของวัดหนองป่าพง

พ.ศ.๒๕๑๒ ในระยะเดือนเมษายนของปีนี้ ญาติโยมบ้านสวนกล้วยได้มานิมนต์หลวงพ่อดีไปอบรมธรรมะและรับไทยทาน เขาได้จัดที่พักไว้ในป่าโดยปลูกกุฏิไว้ ๒ หลัง เมื่อได้ไปถึงแล้ว ญาติโยมจึงกราบเรียนขอให้หลวงพ่อดีอุปการะเป็นสาขาของท่าน (เป็น

สาขาที่ ๖) ได้จัดส่งลูกศิษย์ไปอยู่ประจำ

เมื่อวันที่ ๒ มกราคม พ.ศ.๒๕๑๓ หลวงพ่อได้รับนิมนต์จากคุณแม่บุญโฮม ศิริจันทร์ และญาติโยมทางอำเภอวังฯ ให้ไปร่วมงานทำบุญร้อยวันถึงหลวงตาอยู่ (บิดาของแม่บุญโฮม) อาศัยที่ญาติโยมเคยมาพึ่งเทศน์และมาถือศีลปฏิบัติธรรมอยู่กับหลวงพ่อย่อยๆ และเป็นเวลาหลายปีมาแล้ว จึงพิจารณาสถานที่อันเหมาะสมพอจะจัดเป็นที่พักได้ จึงตกลงจัดที่พักให้ ณ ป่าบ้านร้าง ดงหมากพริกอยู่ห่างจากอำเภอวังสามสิบ ๒ กม. และหลวงพ่อกับผู้ติดตามได้ไปพักในดงแห่งนั้น และต่อมาก็ได้กลายเป็นวัดป่าวิเวกธรรมชาน์ สาขาที่ ๗ หลวงพ่อได้ส่งลูกศิษย์ไปอยู่เป็นประจำ

สาขานวโทธิญาณ ในระยะเดียวกับที่ชาวอำเภอวังสามสิบมีความประสงค์อยากให้หลวงพ่อนุญาตให้ตั้งสาขาขึ้นในเขตอำเภอนั้นเอง ญาติโยมทางอำเภอพิบูลมังสาหาร เชื้อนโดมน้อยซึ่งมีพ่อใบ พอลา พอลือ ได้มาปรารภนิมนต์หลวงพ่อกับไปชมป่าหน้าเขื่อนเห็นว่าเป็นสถานที่เหมาะดีแก่การปฏิบัติธรรม เป็นระหว่างที่นายปรีชา คชพลายุกต์ นายอำเภอพิบูลมังสาหารในสมัยนั้นได้ไปเยี่ยมหลวงพ่อที่วัดป่าพงบ่อยครั้ง บางครั้งก็ได้สนทนา กับหลวงพ่อก่อให้เกิดความซาบซึ้งและเลื่อมใส เมื่อได้ทราบข่าวหลวงพ่อกับไปเยี่ยมป่าทางด้านหน้าเขื่อน ก็ยินดีสนับสนุนในการ จัดปรับปรุงป่าให้เป็นที่บำเพ็ญธรรม นายอำเภอและคุณนายได้ละทรัพย์สร้างกุฏิถาวรไว้ ๑ หลัง และเป็นกำลังในการสร้าง ศาลาการเปรียญที่วัดเขื่อนแม่แต่นายวิเชียรสมันตรผู้ว่าราชการจังหวัดในสมัยนั้นก็ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ ในระหว่างเดือนกรกฎาคม ๒๕๑๓ เมื่อหลวงพ่อกับไปเยี่ยมป่าหน้าเขื่อนอีก ญาติโยม ขอรับรองหลวงพ่อกว่า พระพุทธบาทที่หอพระบาท วัดถ้ำพระ อยู่ในระดับใต้พื้นน้ำถ้ำน้ำท่วมจะเสียหายจมอยู่ในน้ำเสียดาย ปุชณีย์วัตถุสำคัญ ขอให้พาลัญญูเชิญรอยพระพุทธบาทขึ้นไปเก็บไว้ ณ ที่น้ำท่วมไม่ถึง หลวงพ่อกับจึงพาญาติโยมอัญเชิญออกจากหอพระบาทเดิม ไปเก็บไว้บนหัวหิน (โขดหิน) ที่สูงกว่าระดับน้ำ และต่อมาชาวบ้าน และวัดหนองเม็ก โดยการนำของเจ้าคณะผู้ปกครองมาเอาไปรักษาไว้ที่วัดหนองเม็ก ต.ฝางคำ อ.พิบูลฯ จนกระทั่งเดี๋ยวนี้ เมื่อออกพรรษาแล้วในวันแรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๑ หลวงพ่อกับจึงส่งท่านอาจารย์สี กับสามเณร ๓-๔ รูป ไปอยู่และต่อมาอีกประมาณ ๓ เดือนกว่า หลวงพ่อกับจึงส่งอาจารย์เรื่องฤทธิ์ไปอยู่ด้วย และเมื่อออกพรรษา ปี ๒๕๑๔ ท่านอาจารย์สีกลับวัดป่าพง คงเหลืออาจารย์เรื่องฤทธิ์ปกครองพระเณรอยู่เป็นประจำมาจนถึงปัจจุบันนี้ สาขาที่ ๘ นี้ครั้งแรกเรารู้กันในนามสำนักกวนอุทยาน ครั้งเมื่อวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน หลวงพ่อกับได้รับพระราชทานเป็นพระราชาคณะนามว่า พระโทธิญาณเถร เลยเปลี่ยนชื่อสาขานี้ใหม่ว่า สำนักสงฆ์นวโทธิญาณรู้สึกว่าเป็นสาขาที่หลวงพ่อกับให้การสงเคราะห์เป็นพิเศษ และสาขานี้มีเนื้อที่ประมาณ ๒,๐๐๐ ไร่เศษ จึงเป็นอันได้ทราบกันว่าในปี พ.ศ.๒๕๑๓ นี้หลวงพ่อกับได้อนุญาตให้จัดตั้ง สาขาที่ ๗ คือ วัดป่าวิเวกธรรมชาน์ และสาขาที่ ๘ คือ วัดปาวนโทธิญาณขึ้นในปีเดียวกัน...

เมื่อหลวงพ่อกับได้มาอยู่เป็นที่พึงทางใจของศิษย์ และญาติโยมผู้ใคร่ต่อการปฏิบัติธรรมทั้งหลาย เริ่มแต่ปี ๒๕๑๗ เป็นต้นมาจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๓มีศิษย์และญาติโยมบางคนกราบเรียน เรื่องการขออนุญาตตั้ง (สร้าง) วัดเมื่อก่อนนั้นหลวงพ่อกับมักพูดว่า ไม่ต้องขอสร้างวัดเราก็สร้างก็ตั้งมานานแล้ว แต่เพื่อให้ถูกต้องตามกฎหมาย หลวงพ่อกับจึงอนุญาตให้มีการขอสร้างวัดขึ้น และเมื่อได้รับอนุญาตให้สร้างวัดเรียบร้อยแล้ว จึงได้รับตราตั้งดังนี้

๑) เป็นเจ้าอาวาสวัดหนองป่าพง เมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๑๖

๒) ได้รับพระราชทานเป็น พระราชาคณะมีนามว่า พระโทธิญาณเถร เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๖

๓)เมื่อปลายเดือนมกราคม ปี๒๕๑๗ ได้รับหนังสือให้เข้าไปอบรมเป็นพระอุปัชฌาย์ และได้รับตราตั้งพระอุปัชฌาย์ เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗

หลวงพ่อดีใจขั้นดิตรมอดทนต่อสู้กับความลำบากมานานพอสมควร ได้ผ่านทั้งคนผู้หวังดีและหวังไม่ดีมามากต่อมาก แต่ด้วยน้ำใจที่มุ่งประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ และหวังเจริญรอยตามยุคลบาทของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยเรียนและปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจึงนำไปสอนคนอื่นต่อไป มิได้หวังเพียงเอาตัวรอดแต่ผู้เดียว ฉะนั้นหลวงพ่อดีใจยอมเสียละความสุขส่วนตัวอดสาหัสแนะนำสั่งสอนศิษย์และผู้ใคร่ในธรรมให้ได้รับความซาบซึ้งใจ ซึ่งท่านทั้งหลายผู้ที่ได้มากราบ และได้ฟังโอวาทของหลวงพ่อ ย่อมก่อให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสเสมอมา

โยมมารดาภรรยา

หลังจากหลวงพ่อดีใจและคณะได้เข้ามาอยู่ที่ดงป่าพงนี้เดือนกว่า คุณแม่พิมพ์ ชวงโชติ ซึ่งเป็นโยมมารดาของท่านก็ได้เข้ามาบวชเป็นชีอยู่ปฏิบัติธรรมตามอย่างพระลูกชายพร้อมทั้งมีโยมผู้หญิงบวชตามอีก ๓ คน ยังผลให้คุณแม่พิมพ์ได้รับรสแห่งธรรม ทำให้จิตใจเยือกเย็นเป็นที่พึ่งแก่ตนทำให้ตรีเหล่าอื่นผู้หวังความสงบได้เข้ามาบวชชีเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ โยมแม่พิมพ์ได้สร้างความคิดทั้งที่เป็นส่วนอาภิมุขและปฏิบัติบูชาตามกำลังความสามารถ ได้โอกาส อุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสามเณรทั้งในยามปกติและคราวอาพาธเสมอมา

หลวงพ่อดีใจก็ได้ทำการบำรุงโยมมารดาตามสมควรแก่หน้าที่อันบุตรที่ดีจะพึงกระทำ แก่ผู้บังเกิดเกล้า คอยเอาใจใส่ ทั้งอาหารกาย และอาหารใจมิได้เพิกเฉย ครั้นหลายปีผ่านไป หนีความทุกข์ไปไม่พ้น...ดังนั้นเมื่อคราวที่โยมป่วย หลวงพ่อและญาติ ตลอดทั้งบรรดาแม่ชีก็ได้เอาใจใส่พยาบาลรักษาตามความสามารถ หลวงพ่อดีใจหาโอกาสเข้าไปเยี่ยมและให้ตีทางธรรมอยู่บ่อยๆ ผลสุดท้ายแม่พิมพ์ก็ได้ทอดทิ้งร่างกายอันแก่หง่อมไปเมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๑๗

กำหนดงานฌาปนกิจศพโยมแม่ในระยวันมาฆบูชา ซึ่งตรงกับวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๑๘ และในงานนี้ได้อนุญาตให้กุลบุตร กุลธิดาบวชเป็นสามเณร ๑๐๕ รูป บวชเป็นชี ๗๒ คน เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา...

จาริกสูต่างประเทศ ครั้งที่๑

นับเป็นเวลา ๒๓ ปีกว่า ที่หลวงพ่อดีใจอาศัยวัดบ้านหนองป่าพง เป็นหลักชัยในการประกาศสังฆธรรมอันน่าสนดีสุข มาสู่มวลมนุษย์ ได้มีภิกษุสามเณร และประชาชน เดินทางมา ฝากตัวเป็นลูกศิษย์ เพื่ออบรมการปฏิบัติธรรม เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งได้ขยายสำนักสาขาแยกออกไป ในต่างอำเภอและต่างจังหวัด ซึ่งในปัจจุบันนี้มีอยู่ประมาณ ๘๒ สาขา และมีชาวต่างประเทศเกิดความเลื่อมใสมาขอบวชเป็นศิษย์เพื่ออยู่ปฏิบัติธรรม เพิ่มจำนวนมากขึ้น จนกระทั่งหลวงพ่อดีใจได้อนุญาตให้จัดตั้งสำนักสาขา สำหรับชาวต่างประเทศขึ้นเป็นส่วนหนึ่งต่างหากมีชื่อเรียกว่า **วัดปานานาชาติ เป็นสาขาที่ ๑๙** ของวัดหนองป่าพง ตั้งอยู่ในเขตตำบลบึงหวาย อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

ในปี พ.ศ.๒๕๑๙ อาจารย์สุเมโธ ได้เดินทางไปเยี่ยมโยมมารดาที่สหรัฐอเมริกา ขากลับเดินทางมาแวะประเทศอังกฤษ พักที่สำนักธรรมประทีปแฮมป์สเดท กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ได้มีเจ้าหน้าที่ของสำนักนั้นมาสนทนาธรรมจนเกิดศรัทธาเลื่อมใส เขาถามถึงสำนักที่เป็นครูบาอาจารย์ นิมนต์ให้ท่านอยู่จำพรรษาที่อังกฤษ อาจารย์สุเมโธ จึงได้บอกว่าเป็นลูกศิษย์ของหลวงพ่อดีใจแห่งวัดหนองป่าพง อ. วารินชำราบ จ.

อุบลราชธานี (ประเทศไทย) ถ้าต้องการอยากให้อยู่ในประเทศอังกฤษ ก็ให้ไปตกลง
ขอจากหลวงพ่อบุญมาเสียก่อน ต่อจากนั้นอาจารย์สุเมโธ จึงได้เดินทางกลับมา
ประเทศไทย

จึงเป็นเหตุให้ชาวสังฆศาสตร์แห่งประเทศไทย ได้ติดต่อ ขอนิมนต์หลวงพ่อบุญมาและ
อาจารย์สุเมโธ ให้เดินทางไปประกาศ สัจธรรม และเพื่อประดิษฐานหลักปฏิบัติไว้ใน
ภาคพื้นตะวันตก ให้เจริญรุ่งเรืองโชติช่วงชัชวาล ตามสมควรแก่กาลและฐานะที่จะพึงมี
พึงเป็นได้

ดังนั้น เมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๒๐ ซึ่งเป็นปีที่ หลวงพ่อได้มีอายุ ๕๙ ปี พรรษา
๓๘ หลวงพ่อได้ออกเดินทางจากวัดหนองป่าพง สุพรรณบุรี เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม
๒๕๒๐ ขึ้นเครื่องบินออกจากดอนเมือง

วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๒๐ ขณะที่เครื่องบิน บินมุ่งสู่เมืองการาจึประเทศปากีสถาน
หลวงพ่อบุญมาได้บันทึกไว้ว่าเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นในการเดินทาง ในวันที่ ๖ ในขณะที่บินอยู่
เครื่องบิน ได้เกิดอุบัติเหตุยางระเบิด ๑ เส้น บนอากาศ พนักงานการบิน จึงได้ประกาศ
ให้ผู้โดยสารเตรียมตัวรัดเข็มขัดมีพื้นปลอมก็ต้องถอดออก แม้กระทั่งแว่นตาหรือ
รองเท้าเครื่องบริวารทุกอย่าง ต้องเตรียมพร้อมหมด ผู้โดยสารทุกคนเมื่อเก็บบริวาร
ทุกอย่างหมดแล้ว ต่างคนก็ต่างเจียบคงคิดว่าคงเป็นวาระสุดท้ายของ พวกเราทุกคน
เสียแล้ว...

ขณะนั้นเราก็ได้คิดว่า เป็นครั้งแรกที่เราได้เดินทางมาเมืองนอกเพื่อสร้างประโยชน์แก่
พระศาสนา จะเป็นผู้มีบุญอย่างนี้เทียวหรือ...? เมื่อระลึกได้เช่นนี้แล้ว ตั้งสัจยอธิษฐาน
สมอบชีวิตให้พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ แล้วก็กำหนดจิตรวมลงในสถานที่ควร
อันหนึ่ง...แล้วก็ได้รับความสงบ เยือกเย็น ดุคล้ายกับไม่มีอะไรเกิดขึ้น...พักในที่ตรงนั้น
จนกระทั่งเครื่องบินได้ลดระดับลงมาถึงแผ่นดินด้วยความปลอดภัย

เมื่อหลวงพ่อกลับถึงประเทศไทยแล้วมีคนเรียนถามหลวงพ่อบุญว่าเมื่อเครื่องบินเอียงวูบๆ
เช่นนั้นเจ้าหน้าที่เขาบอก ให้เตรียมตัวแล้วหลวงพ่อบุญทำอย่างไร? หลวงพ่อบุญตอบว่า ข้า
ขึ้นนั่งสมาธิ หลับตา ตั้งจิตรวมลงผ่อนลมเข้าออก ฟุ้งๆไปที่ล้อเครื่องบินจนกระทั่ง
เครื่องบินมีการทรงตัว เมื่อเครื่องบินลงจอดเรียบร้อยแล้วจึงลืมตา หลวงพ่อบุญเล่าว่า...
ทางห้องบังคับการบินได้ส่ง เฮลิคอปเตอร์ขึ้นคุ้มกันความปลอดภัย ทางพื้นดินก็มีรถดับ
เพลิงเตรียมพร้อมคอยดับ ถ้ามีการเกิดเพลิงไหม้ แต่ก็น่าแปลกใจที่เครื่องบินลงสู่สนาม
ด้วยความปลอดภัยและเรียบร้อย

วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๐ ซึ่งนับว่าวันแรกที่หลวงพ่อบุญ ได้ออกบิณฑบาต ที่บ้าน
เศรษฐีผู้นี้เขาได้ถวายอุปัฏฐากเป็นอย่างดี เขาชอบฟังธรรม สนทนาธรรม และนั่งสมาธิ
ด้วย นับว่าเมื่อมาอยู่ อังกฤษพืงจะได้ออกบิณฑบาตเป็นครั้งแรก หลวงพ่อบุญได้แสดง
ธรรม และอบรมกรรมฐานให้ญาติโยมผู้สนใจ ซึ่งมาประชุมกันอยู่ที่บ้านเศรษฐีผู้นี้นั้นและ
พักอยู่ในบริเวณบ้านเศรษฐีชอร์ ๓ วันจึงได้กลับลอนดอน

โยมพริดาผู้อุปัฏฐากธรรมประทีป ได้เอารถนิมนต์ไปชมมหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด
ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง คนรู้จักดีและได้ไปชมสถานที่ต่างๆพอสมควร

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๒๐ ได้มีพระญี่ปุ่นมาพัก ด้วยกันอยู่ที่วัดธรรมประทีป หลวง
พ่อบุญได้สนทนากันตอนหนึ่ง หลวงพ่อบุญจึงถามว่า รักษาศีลเท่าไร? เขาจึงตอบว่า การก
กระทำ ซึ่งดีให้สมบูรณ์อยู่เท่านั้นเรียกว่าการปฏิบัติของเรา และให้อยู่ในปัจจุบันไม่มีต้น
ไม่มีปลาย เป็นอยู่ทั้งกลางวันและกลางคืน เขาบอก หลวงพ่อบุญว่าเขาเป็นคนญี่ปุ่น ได้
กระทำการปฏิบัติลัทธินี้เงินจาคิเบต

วันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๒๐ ออกบิณฑบาตในลอนดอน ครั้งแรก หลวงพ่อบุญได้เขียนไว้
ในสมุดบันทึกว่า...วันนี้เป็นวันแรกที่ได้ออกบิณฑบาตในกรุงลอนดอนพร้อมด้วยพระสุ

เมโธ ๑ พระ เขมธัมโม ชาวอังกฤษ ๑ และสามเณรชินทัตโต ๑ ซึ่งเป็นสัญชาติฝรั่งเศส พระโพธิญาณเถร เป็นหัวหน้า

ออกบิณฑบาตวันแรกได้ข้าวพอลืม ผลแอปเปิ้ล ๒ ใบ กล้วยหอม ๑ ใบ ัม ๑ ใบ แดง กวาส๑ ลูก แครร์รอด ๒ หัว ขนม ๒ ก้อน

ดีใจซึ่งได้อาหารวันนี้ เพราะเราเข้าใจว่าเป็นอาหารพระพ่อ คือเป็นมูลของพระพุทธเจ้านั่นเอง และเป็นอาหารที่เกิดจากการ บิณฑบาตได้ เมืองนี้ยังไม่เคยมีพระบิณฑบาตเลย เพราะเขามีความอายกันเป็นส่วนมาก แต่ตรงกันข้ามกับเราๆ เห็นว่า **คำที่ว่าอายนี้ เราเห็นว่าอายต่อบาป อายต่อความผิดเท่านั้น** ซึ่งเป็นความหมายของพระองค์นี่ เป็นความเห็นของเราเอง จะถูกหรือผิดก็ขอภัยจากนักปราชญ์ทั้งหลายด้วย และวันเดียวกันนั้นโยมของเขมธัมโม ทั้งัวเมียได้ถวายอาหารด้วย ได้ขอฟังเทศน์และฝึกกรรมฐานเป็นพิเศษอย่างเป็นที่พอใจ

หนังสือพิมพ์ได้สะกดรอยไปข้างหลัง แล้วถ่ายรูปเป็น สระยะๆ ในระหว่างการเที่ยวบิณฑบาต เพราะเป็นของแปลกๆ ประชาชนชาวเมืองลอนดอนยืนดูกันเป็นแถวๆ ทั้งเด็กและผู้ใหญ่

เย็นวันหนึ่งมีหญิงคนหนึ่งมาที่วัดธรรมประทีป ถามปัญหาว่า *คนตายแล้วไปอยู่ที่ไหน? และวิญญาณไปอยู่อย่างไร?* หลวงพ่อจึงพูดว่า...*ปัญหาอย่างนี้พระพุทธเจ้าไม่ทรงให้ตอบ เพราะเรื่องอย่างนี้มีไขเหตุ (จำเป็น)* ขณะนั้นหลวงพ่อนั่งอยู่บนธรรมามณีเทียนจุดไว้ ๒ เล่ม หลวงพ่อจึงถามว่า โยมมองเห็นเทียนนี้ไหม? เขาตอบว่า เห็น หลวงพ่อจึงถามว่า เห็นไฟนี้ไหม? เขาก็ตอบว่า เห็น ทันใดนั้น หลวงพ่อจึงเอปากเป่าลมให้เทียนเล่มหนึ่งดับแล้วถามว่า เปลวของไฟนี้หายไปทิศไหน? เขาตอบว่า *ไม่รู้ รู้แต่ว่าเปลวไฟดับไปเท่านั้น* หลวงพ่อจึงถามอีกว่า แก่ปัญหาอย่างนี้พอใจไหม? เขาตอบว่า *ยังไม่พอใจ* ในคำตอบนี้ หลวงพ่อจึงพูดว่า ถ้าอย่างนั้น เราก็อไม่พอใจในคำถามของโยมเหมือนกัน เท่านั้นเอง ก็เลสของเขาก็พุ่งขึ้น เขาทำตาถลิ่งขึ้น สะบัดหน้าแล้วก็หมดเวลาพอดี...

การพักอยู่ที่วัดธรรมประทีปลอนดอนนั้น ที่ทำประจำ คือ ตอนเช้าออกบิณฑบาต ตอนบ่ายถึงเย็นแสดงธรรมสอธรรมกรรมฐานให้ญาติโยมที่มา และตอบปัญหาที่เขาถามเป็นประจำ แม้ไปที่เมืองอื่นๆ ก็ปฏิบัติอย่างนี้อยู่เป็นประจำ แล้วแต่เวลาและโอกาส

ในขณะที่หลวงพ่อไปประกาศสังฆธรรมอยู่ในประเทศอังกฤษ ได้มีฝรั่งคนหนึ่ง เรียนถามท่านว่า *ชีวิตของพระเป็นอย่างไร? ทำไมชาวบ้านถึงได้เลื่อมใสโดยที่พระไม่ได้ทำอะไร?*

หลวงพ่อดีตอบแบบให้เขาต้องขบคิดปัญหาของตัวเองว่า ถึงบอกให้ก็ไม่รู้หรอกมันเหมือนกับนกที่อยากรู้เรื่องของปลา ในน้ำ ***ถึงปลาจะบอกความจริงว่า อยู่ในน้ำนั้นเป็นอย่างไร นกก็ไม่มีความที่จะรู้ได้ ครอบงำที่นกกังไม่ได้เป็นปลา***

คำพูดที่ซึ่งใจ จับใจของหลวงพ่อมันเข้าไปติดอยู่กับใจของคนเหล่านั้นอีกนาน ดังนั้นเมื่อหลวงพ่อกลับสู่เมืองไทยแล้ว ในระหว่างพรรษาปี ๒๕๒๐ นั้นเอง หลวงพ่อจึงได้รับหนังสือจาก คณะผู้จัดทำภาพยนตร์เพื่อการศึกษาของสถานีวิทยุ และโทรทัศน์ บี.บี.ซี. กรุงลอนดอน ติดต่อเข้ามาถ่ายทำภาพยนตร์ ในเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะวัดหนองป่าพง ตอนท้ายของหนังสือติดต่อฉบับนั้นมีข้อความอยู่ประโยคหนึ่งที่เขาพูดเน้นว่า *หวังว่าท่านอาจารย์ คงจะเป็นปลาที่เห็นประโยชน์ (เกือกูล) แก่นก*

ดังนั้นเมื่อประมาณต้นเดือนตุลาคมของปีนั้นเอง คณะของเขาจึงได้เดินทางเข้ามาเพื่อทำภาพยนตร์ดังกล่าวซึ่งเป็นเรื่องราวสารคดีเกี่ยวกับชีวิต และกิจวัตร ประจำวัน และข้อวัตรปฏิบัติทั้งปวงของพระปา อันมีนามว่า พระกรรมฐานโดยตรง หลังจากนั้นไม่นาน ภาพยนตร์สารคดี เพื่อการศึกษาเรื่องนั้นก็ได้กระจายออกไปค่อนโลก

ในคราวออกไปประกาศสังฆธรรมสู่ภาคพื้นตะวันตกของหลวงพ่อกครั้งนี้ นอกจากที่ประเทศอังกฤษแล้วในระหว่างวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ถึงวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๒๐ นั้น หลวงพ่อ ยังได้แผ่เมตตาไปถึงชาวปารีสประเทศฝรั่งเศสอีกด้วย ช่วยให้ คนของประเทศนั้น และผู้พียงย้ายเข้าไปอยู่ร่วม เขาได้ดื่มด่ำในรส แห่งพระสังฆธรรม อันพรังพรู ออกจากโอษฐ์ของหลวงพ่อเป็นเวลา ตั้ง ๙ วัน หลวงพ่อพูดให้ฟังว่า เป็นที่เกิดความสังเวชนาสงสาร ชาวลาว เขมร ญวน อพยพเหล่านั้นบ้านแตกสาแหรกขาด เป็นคนพลัดถิ่นเห็นทางดินแดนมาตภูมิส เพราะไฟกิเลสที่คนเราก่อขึ้นทำลายกัน คนที่เคยร่ำรวยอยู่ดีสบายมากกลับกลายเป็นคนจนขัดสนพลัดจากบ้านเกิดเมืองนอนมีผิวพรรณหมองคล้ำ น้ำตานองหน้า **ความพลัดพรากจากของที่รักที่พอใจมันก็เป็นทุกข์** คนตาดีเท่านั้น จึงจะมองเห็นธรรม ส่วนคนตาบอด (ตาใน) ย่อมมองไม่เห็นธรรมเลย

ตอนหนึ่งท่านได้ให้โอวาท เป็นการปลอบใจ ของผู้พลัดถิ่น เหล่านั้นว่า เลิกคิดเสีย อย่าไปคิดถึงมัน เรื่องที่ผ่านไปแล้วมัน ก็ผ่านไปแล้ว เหมือนวันวาน อย่าไปเก็บเอามาเป็นหนามทิ่มแทงตัวเองอีกเลย ให้ถือว่าเราเกิดใหม่แล้ว บ้านของเรานั้นอยู่ที่ไหนเล่า อยู่ที่นี้ตรงนี้แหละ ญาติมิตรของเราก็อายุมีที่นี้แล้ว ที่เรามากมานั้นไม่ใช่บ้านของเรา ถ้าเป็นบ้านของเราจริงเราก็ต้องอยู่ได้ซิ...อย่าไปคิดอะไรมากจะลำบากตัวเองเปล่าๆ จงอุตสาหะทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริตดำรงชีวิตสร้างชีวิตที่ดีต่อไป ให้มีความสามัคคีเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือกันมีเมตตาอารีต่อกัน จะอยู่ที่ไหน ก็ไม่มีใครอยู่ได้นานเท่าไรหรอก เดี่ยวเราก็พากันจากมันไปหมดนั่นแหละ

ธรรมโอสถของหลวงพ่อ คงจะเป็นดังทิพย์วารีชำระล้างจิตที่เศร้าหมองระทมทุกข์มาแรมปี พอได้ร่างซาความเร่าร้อนลงได้บ้าง คงจะเป็นผ้าสาหล่าแผ่นน้อยๆ คอยซับน้ำตา ในยามทุกข์ได้บ้าง คงจะทำให้เขาเหล่านั้นพอมีทางมองเห็นเข็มทิศชี้ทางให้เขาเหล่านั้น ไม่คิดสิ้นเกินไปกรรม...

เมื่อกลับคืนสู่วัดพระธรรมประทีป กรุงลอนดอนแล้ว หลวงพ่อก็ได้ประกาศธรรม และทำศาสนกิจประจำตั้งเช่นวันก่อนๆ จนกระทั่งถึงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๒๐ หลวงพ่อได้เขียนไว้ในสมุดบันทึกว่า

ตอนกลางคืนวันที่ ๑๔ พลาอากาศโทษุ พร้อมด้วยคุณนาย สุภาพและคุณทองน้อย ซึ่งเป็นคนของไทยอินเตอร์ ได้ไปพร้อมกับพวกทำกรรมฐาน และได้ร่วมในการเปิด สาขาที่ ๑ (ภาคพื้นยุโรป) นี้ด้วย และในวันที่ ๑๕ ก็ได้ช่วยบริการให้ความสะดวกทุกอย่างบนเครื่องบินตลอดต้นทาง ถึงปลายทางด้วย ทั้งตอนไปก็ให้ความสะดวก และตอนกลับก็ให้ความสะดวก

เราได้เดินทางไปเมืองนอก และเมืองในนอก และเมืองในใน และเมืองนอกนอก รวมเป็น ๔ เมืองด้วยกัน และภาษาที่ต้องใช้ในเมืองทั้งหลายเหล่านี้คือ นิรุตติภาษา จึงเกิดประโยชน์เท่าที่ควร ภาษาทั้งหลายเหล่านี้ ไม่มีครูสอนเป็นภาษาที่ต้องเรียนด้วยตนเองเท่านั้น เมื่อพบกับเหตุการณ์ ภาษาทั้งหลายเหล่านี้จึงจะปรากฏขึ้นเฉพาะ ฉะนั้นพระพุทธเจ้าพระองค์ทรงแตกฉานในภาษาทั้งปวง และได้เห็นชนชาวยุโรปนี้เป็นดอกบัว ๔ เหล่าจริงๆ เรามีความรู้สึกอย่างนั้น

เราเป็นพระอยู่แต่ในปามานมานาน นึกว่าไปเมืองนอกจะมีความตื่นเต็นก็เปล่า พระพุทธเจ้าตามควบคุมเราอยู่ทุกอิริยาบถ มีหน้าซ้ำยังไม่เกิดปัญญาอีกด้วย เหมือนบัวในน้ำไม่ยอมให้หน้าทวม ฉะนั้น พิจารณาตรงกันข้ามเรื่อยไป

ได้เที่ยวไปดูในมหาวิทยาลัยต่างๆแล้วจึงคิดว่า มนุษยศาสตร์ทั้งหลายมันยังเห็นได้ชัดว่ามีแต่ศาสตร์ที่ไม่มีคมทั้งนั้น ไม่สามารถจะตัดทุกข์ได้มีแต่ก่อให้เกิดทุกข์ศาสตร์ ทั้งหลายเหล่านั้นเราเห็นว่า ถ้าไม่มาขึ้นต่อพุทธศาสตร์ แล้วมันจะไปไม่รอดทั้งนั้น เมื่อเรานั่งอยู่บนเครื่องบิน มีความรู้สึกแปลกหลายอย่าง และได้วิตกไปถึงคำที่ท่านว่า สุ ทั้งหลายจงมาดูโลกนี้อันตระการตรจราชรถที่คนเขลาเยอหมกอยู่ แต่ผู้รู้หาซออยู่ไม่ อัน

นี่ก็ชัดเจนยิ่งขึ้นและคำที่ท่านตรัสไว้ว่า เมื่อยังไม่รู้การประพุดติและประเพณีของชนในกลุ่มทั้งหลายเหล่านั้น เราอย่าไปถือตัวในที่นั้น อันนี้ก็ชัดเจนขึ้นถึงที่สุด

ยานที่นำประชาชนทั้งหลายไปสู่จุดประสงค์ ก็เป็นยานอย่างหยาบๆ เพราะเป็นยานที่นำคนที่มีทุกข์ในที่นี้ ไปสู่ทุกข์ในที่นั้นอีกสวนไปเวียนมาอยู่อย่างนี้ไม่รู้จบ และรู้สึกขึ้นว่าเรามาเมืองนอกได้ เพราะอะไรเป็นเหตุ? เพราะอะไรๆ เรา ก็ไม่ได้ศึกษาและมาได้โดยสะดวกทุกอย่างมีผู้บริการทั้งนั้น เมื่อคิดๆดูก็แปลกและรู้สึกขบขันมากๆ (เขียนบนเครื่องบินกำลังบินบนอากาศสูงสุดสองหมื่นฟุต)

ความรู้สึกในเหตุการณ์ ที่ได้ไปเมืองนอกในคราวนี้ ก็น่าขบขันเหมือนกัน เพราะเราเห็นว่าอยู่เมืองไทยมานานแล้ว คล้ายๆกับพญาลิงให้คนหยอกเล่นมาหลายปีแล้ว ลองไปเป็นอาจารย์กบในเมืองนอกดูสักเวลาหนึ่งมันจะเป็นอย่างไร เพราะภาษาเขาเราไม่รู้ ก็ต้องเป็นอาจารย์กบอย่างแน่นอน และก็ไปทำตามความคิดอย่างนั้น กบมันไม่รู้ภาษาของมนุษย์ แต่พอมันร้องขึ้นแล้วคนชอบไปหามันจังเลย

เลยเป็นคนไข้ สอนคนบ้าไปอีกเสียแล้ว ก็ดีเหมือนกัน ปริญญาของพระพุทธเจ้ามันไม่ต้องไปเรียนไปสอนกับเขาหรอก ฉะนั้นพระไบ้เลยเป็นเหตุให้ได้ตั้งสาขา ๒ แห่ง คือ กรุงลอนดอน และฝรั่งเศส เพื่อให้คนบ้าศึกษาก็ขบขันดีเหมือนกัน...

วันที่ ๑๙ ก.ค. ๒๕๒๐ เดินทางกลับจากกรุงลอนดอน สู่ประเทศไทย

การจาริกไปต่างประเทศครั้งที่ ๒

ในการจาริกครั้งที่ ๒ นี้เนื่องจากหลวงพ่อบ้านที่กไว้ ในสมุดเหมือนครั้งแรกท่านคงพิจารณาเห็นว่าครั้งที่หนึ่งบ้านที่กไว้ข้าง นอกเพื่อผู้อื่นได้ทราบผลงานจินตนาการบางอย่างของท่าน เหมือนกับเปิดไฟให้มีแสงสว่างหน้าบ้าน เพื่อเป็นประโยชน์แก่ คนทั่วไป ที่ใครในการเดินทาง...

แต่การไปครั้งที่สองของท่านนี้ หลวงพ่อบ้านที่กไว้ข้างในมากกว่า ผู้รวบรวมจึงไม่สามารถที่จะนำมาเสนออย่างละเอียดแก่ผู้อ่านได้ จึงมีเพียงย่อๆ เปรียบเหมือนหลวงพ่อบ้านที่กไว้ข้างนอก ในห้องนอน แต่แสงสะท้อนซึ่งส่องออกมา ก็ทำให้ผู้อยู่ข้างนอกได้รับแสงสว่างส่องทางเดินแห่งชีวิตของเขาเหล่านั้น ตามสมควรแก่ฐานะภาวะของตน

ดังนั้นจึงมีชาวสังฆทรีสต์ แห่งประเทศอังกฤษ ได้ติดต่อขอนิมนต์หลวงพ่อบ้านที่กไว้ให้จาริกไปเผยแผ่ธรรมะที่นั่นเป็นครั้งที่ ๒ ในปี ๒๕๒๒ หลวงพ่อบ้านที่กไว้ได้ออกเดินทางไปตามคำนิมนต์ของเขา พร้อมกับพระปกาสัยโรอีกครึ่งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๒๒ นั้นเอง เมื่อเดินทางถึงประเทศอังกฤษแล้วก็ได้ ให้การอบรมกรรมฐาน แสดงธรรมและสนทนาธรรมกับผู้มาพบเป็นจำนวนมากขึ้นกว่าการไปครั้งแรกหลายเท่า นอกจากนั้นท่านยังได้ไปดูสถานที่ที่เขาถวาย เพื่อจัดตั้งเป็นสำนักถาวรขึ้น ในที่แห่งใหม่นี้เป็นธรรมชาติที่น่ารื่นรมย์ใจ เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรมอย่างยิ่ง เพราะบริเวณกว้างขวางดี รู้สึกว่าไม่คับแคบเหมือน สมบพิสเดท ซึ่งตั้งอยู่ในใจกลางเมืองลอนดอน ไม่เพียงพอแก่จำนวนคนผู้ใคร่ต่อการปฏิบัติธรรม ส่วนสถานที่แห่งใหม่นี้เป็นป่าธรรมชาติของเมืองหนาวมีทะเลสาบอยู่ใกล้ๆมีตึกเก่าหลังใหญ่อยู่หลังหนึ่ง ใช้เป็นที่พักพาอาศัย และประกาศสังฆธรรมของพระภิกษุสามเณรซึ่งล้วนเป็นชาวตะวันตก ผู้ได้รับการบรรพชาอุปสมบท ไปจากวัดหนองป่าพง จึงเป็นอันกล่าวได้ว่าพระสงฆ์ผู้เป็นลูกศิษย์ ของหลวงพ่อบ้านที่กไว้ข้างนอกได้เข้ามาอยู่อาศัยที่แห่งใหม่เพื่อปฏิบัติธรรม และประกาศสังฆธรรมเรื่อยมา คณะกรรมการของธรรมประทีป เป็นเพียงผู้อุปถัมภ์ตามสมควรแก่ฐานะเท่านั้น ปัจจุบันนี้ได้รับความสนใจจากชาวไทยและชาวต่างประเทศ ให้การสนับสนุนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ นับว่าท่านสุเมโธและคณะลูกศิษย์ ซึ่งเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ ในนามหลวงพ่อบ้านที่กไว้ข้างนอกได้ถ่ายทอดหลักปฏิบัติธรรม ให้ดำรงอยู่

ในภาคพื้นตะวันตกนั้นได้อย่างดียิ่ง

เมื่อหลวงพ่อดำได้พักอยู่ที่ซัสเซ็คพอเป็นทีอุ่นใจแก่บรรดาสาธุศิษย์แล้วจึงกลับมาพักที่
แสมประเศตระยะหนึ่งเพื่อเตรียมตัว ออกเดินทางไปสหรัฐอเมริกา

จาริกสู่อเมริกา

หลวงพ่อดำออกเดินทางสู่อเมริกามีท่านปลากโร เป็นปัจฉาสมณะ ได้ไปพักที่
สำนักกรรมฐานของนายแจ๊ค ผู้เป็นศิษย์ฝรั่ง ซึ่งเคยมาบวชอยู่ที่วัดหนองป่าพง หลวง
พ่อดำได้พักอยู่ที่สำนักนั้นเป็นเวลาเก้าวัน ท่านได้อบรมข้อปฏิบัติกรรมฐานแก่ ชนชาว
อเมริกันเป็นจำนวนมาก ทำให้เขาเหล่านั้นได้รับปิติสุข เกิดความสนใจในหลักปฏิบัติ
ตามแนวหลวงพ่อดำสั่งสอน แล้วจึงออกจากแมซซาชูเซตเดินทางไปเมืองซีแอตเติล ซึ่ง
เป็นบ้านเกิดเมืองนอนของท่านปลากโร ภิกขุ ออกจากซีแอตเติลแล้วเดินทางเข้าสู่
ชิคาโก แล้วก็เดินทางไปสู่ประเทศแคนาดา จากนั้นก็ได้ย้อนกลับมาที่แมซซาชูเซต แล้ว
เดินทางต่อไปที่นครนิวยอร์ก แต่ละสถานที่ที่หลวงพ่อดำได้ไปเยี่ยมมนั้นๆ ท่านก็ได้แนะนำ
หลักปฏิบัติธรรมได้สนทนาธรรมและตอบปัญหาแก่ผู้ที่สนใจจนเป็นที่ซาบซึ้งตรึงใจ
ของเขาเหล่านั้น

เมื่อหลวงพ่อดำกลับจากสหรัฐคืนสู่อังกฤษแล้ว พักที่ แสมประเศตระยะท่านได้อยู่ดูแล การ
เคลื่อนย้ายบริหารของพระสงฆ์สาธุศิษย์เพื่อเดินทางไปสถานที่แห่งใหม่ ซึ่งเป็นที่ตั้ง
สำนักดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ต่อจากนั้นท่านก็ได้เดินทางไปเยี่ยมบ้านของ มิสเตอร์ชอร์
เศรษฐีชาวพม่าอยู่ที่ไอล์เคินโฮล์ท ได้ร่วมสังฆกรรมบวชขนาด กับท่านมหาสิยาดอร์ ซึ่ง
เป็นพระเถระพม่า เป็นอุปัชฌาย์ ให้การอุปสมบทกุลบุตร

ต่อมาหลวงพ่อดำก็ได้รับนิมนต์ให้เดินทางไปยังสกอตแลนด์พักอยู่ที่นั่นสองคืน มีผู้สนใจ
ในการปฏิบัติธรรม ซึ่งเคยมาฝึกภาวนาธรรมกับท่านสุเมโธก็มีอยู่ไม่น้อยและมีผู้สนใจ
คิดอยากจะให้ตั้งสำนักสาขาของหลวงพ่อดำขึ้นอีกที่นั่น

สักหนึ่งแห่งแต่ท่านยังพิจารณาอยู่ว่าจะมีความเหมาะสมเพียงใดหรือไม่

การเดินทางไปประกาศธรรมในต่างประเทศของ หลวงพ่อดำ สุภัทโท ทั้งสองครั้งนี้
นั้น จึงถือได้ว่าหลวงพ่อดำได้นำหลักปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา ไปเผยแพร่ยังต่าง
ประเทศ ในนามของคณะสงฆ์และปวงชนชาวไทย ให้เป็นที่รู้จักของชนชาวตะวันตก
เพื่อจะได้ดำรงคงอยู่ในภาคพื้นส่วนนั้นตลอดชั่วกาลนาน

หลวงพ่อดำได้เดินทางกลับคืนสู่ประเทศไทย เพื่อกลับมาเป็นรมโพธิ์รมไทรของสาธุศิษย์
และพุทธศาสนิกชนเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๒๒

หลวงพ่อดำอาพาธ

สังขารร่างกายของหลวงพ่อดำ ก็เกิดก่อมาจากดิน น้ำ ลม ไฟ ซึ่งมีใจครอง เหมือนเราๆ
ท่านๆนี่แหละ เมื่อสังขารผ่านมานานวัน ยิ่งใช้งานมากความทรุดโทรมก็เร็วขึ้นกว่าปกติ
สมัยข้าพเจ้ามาอยู่กับท่านปีแรกๆ เคยนั่งสนทนาธรรมกับหลวงพ่อดำตั้งแต่สองทุ่ม จน
กระทั่งถึงตี ๓ ตี ๔ บางโอกาส เคยเห็นท่านนั่งสนทนาธรรม กับญาติโยม ผู้สนใจใน
ธรรมซึ่งเดินทางมาจากถิ่นไกล จนกระทั่งถึงรุ่งเช้าก็มีหลายๆครั้ง ชีวิตของท่านเกิดมา
เพื่อผู้อื่นสมองเห็นประโยชน์เกื้อกูลแก่หมู่มนุษย์ผู้มาสู่ แม้จะอ่อนเพลียเมื่อยล้าสัก
ปานใด ท่านก็ไม่แสดงออกถึงความอ่อนแอให้เห็น เพราะอาศัยความเมตตาเป็นที่ตั้ง
แม้ลูกศิษย์จะอยู่ในสำนักสาขาใดๆ จะไกลหรือใกล้ก็ตาม ท่านยังอุตสาหะเดินทางไป
ให้กำลังใจและแนะนำการปฏิบัติสนับสนุนอย่างทั่วถึงแต่สังขารร่างกายทุกอย่างก็
ความ แก่ เจ็บ ตาย ไปเป็นธรรมดา

ดังนั้นในปี ๒๕๒๐ ถึงแม้ความผิดปกติของร่างกายจะปรากฏขึ้นบ้าง แต่เพราะหลวงพ่อมุ่งประโยชน์เพื่อส่วนรวม ท่านก็ยังอดทนสู้ได้เดินทางไปประกาศธรรมในต่างประเทศถึงสองครั้ง เป็นการนำธรรมโอสจากดินแดนภาคตะวันออก ไปสงเคราะห์ชาวตะวันตก ให้ได้รับประโยชน์อย่างยิ่ง นี่คือพลังแห่งเมตตาธรรม ซึ่งมีประจำอยู่ในหทัยของท่าน

หลวงพ่อเริ่มอาพาธ และเริ่มมีอาการปรากฏขึ้นทีละน้อยๆ จนกระทั่งได้รับการผ่าตัดทางสมอง แต่ก็เป็นที่น่ายินดีที่ได้มีคณะแพทย์หลายท่าน หลายโรงพยาบาลได้ถวายการรักษาจนสุดความสามารถ ซึ่งบรรดาคณะศิษย์ทั้งหลายขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ และตามหนังสือรายงานแพทย์ ซึ่งนายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา และนายแพทย์สุพัฒน์ โอเจริญ แห่งโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ กรุงเทพฯ ได้บันทึกไว้ว่า

หลวงพ่อชอายุ ๖๔ ปี แข็งแรงเป็นปกติดี จนเริ่มมีอาการครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.๒๕๒๐ ขณะเดินทางไปประเทศอังกฤษ ด้วยรู้สึกโง่งง การทรงตัวไม่ค่อยดี ไม่เท่าซึ่งใช้ถืออยู่เป็นประจำ อยู่แล้ว รู้สึกว่าจำเป็นต้องใช้มีอาการหนักบริเวณต้นคอด้วย

ตั้งแต่นั้นมา อาการโง่งงทรงตัวไม่ค่อยดี ก็เป็นมาตลอด บางระยะก็เป็นมาก บางระยะก็น้อย พ.ศ.๒๕๒๓มีอาการคลื่นไส้มักเป็นตอนดึกๆมีน้อยครั้งที่เกิดอาเจียนด้วยอาการโง่งงยังเป็น เช่นเดิม ไม่เคยถึงกับล้ม

พ.ศ.๒๕๒๔ ราวเดือนกรกฎาคม เริ่มมีอาการความจำ ไม่ดี อาการโง่งงทรงตัวไม่ดี ก็ทรุดลง มีอาการเมื่อย และอ่อนเพลียด้วยมีอาการหนักถึงต้นคอ แต่เมื่อฉันยาหม้อสมุนไพร อาการหนักต้นคอก็หายไป ตอนนั้นตรวจพบว่าเป็นเบาหวานด้วย นายแพทย์สุเทพ และแพทย์หญิงประภา วงศ์แพทย์ ได้จัดยาถวาย ส่วนอาการอื่นยังคงอยู่ จนถึงกลางเดือนกันยายน รู้สึกอ่อนเพลียมากขึ้น และเบื่ออาหาร นายแพทย์อุทัย เจนพานิชย์ ได้ตรวจคลื่นไฟฟ้าหัวใจให้ พบว่าปกติดี

อาการทรุดมากขึ้น ในวันที่๑๔ตุลาคม๒๕๒๔จึงเดินทางไปกรุงเทพฯ เข้าโรงพยาบาลสาโรจน์ ขณะนั้นยังเดินเองได้ แต่ต้องช่วยพยุงบ้าง ได้ตรวจเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ซ้ำพบว่า ช่องภายในสมองขนาดเล็กกว่าครั้งแรกจนถึงกลางเดือนมิถุนายน ๒๕๒๕เมื่อเดินทางกลับไปยังจังหวัดอุบลราชธานียังมีอาการทรงตัวไม่ค่อยดี เดินต้องพยุงและเดินไกลๆไม่ได้ ผู้ดูแลสังเกตว่าขาข้างซ้ายยกไม่ค่อยถนัด สู้อข้างขวาไม่ได้ ความจำและการพูดบางวันดีพอสมควร บางวันเลอะเลือน บางระยะรู้สึกเพลียและไม่อยากพูดหรือทำสิ่งใดอาการเป็นมากขึ้นในระยะ๓สัปดาห์หลังนี้ บางวันเพลีย และพูดไม่มีเสียงเดินได้เพียงระยะไม่กี่ก้าว ต้องใช้รถนั่งเข็นไปในบริเวณวัดวันละสองครั้ง อาหารฉันได้น้อยลง

เมื่อปี๒๕๒๕ อาการของหลวงพ่อทรุดลง ศิษย์จึง อาราธนาให้หลวงพ่อเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม รับหลวงพ่อไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ได้อยู่ในห้องชุดพิเศษ ที่ตึกจงกลณี อยู่โรงพยาบาลนาน๕เดือน มีศาสตราจารย์ นายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา ในขณะนั้นเป็นผู้อำนวยการ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์เป็นหัวหน้าคณะแพทย์ถวายการรักษา เมื่ออยู่จนอาการทรงและพ้นระยะอันตรายแล้วแพทย์ให้พยากรณ์โรคว่าจะค่อยๆทรุดลงคณะสงฆ์เห็นพ้องต้องกันว่าควรจะนิมนต์ หลวงพ่อกลับวัดหนองป่า พงทางกองทัพอากาศได้จัดเครื่องบินเที่ยวบินพิเศษถวาย

ก่อนหน้านั้น ทางวัดได้จัดสร้างกุฏิหลังใหม่ไว้คอยทำ ด้วยพระราชทรัพย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานให้ส่วนหนึ่ง คณะศิษย์ที่เคยอุปัฏฐากสมาธิสมาธิโดยตลอด ได้ร่วมสมทบโดยเสด็จพระราชกุศลด้วยอีก ส่วนหนึ่ง ได้ออกแบบให้คล้ายไอซึยู ในบริเวณป่าของวัด สร้างเป็นตึกชั้นเดียว หลังเล็กจัดให้มีที่ทางที่สะดวกกับการถวายการ อุปัฏฐาก และมีเครื่องมือแพทย์ที่จำเป็นต้องใช้

จึงเอื้ออำนวยให้ถวายการดูแลได้ใกล้เคียงกับเมื่ออยู่ในโรงพยาบาล มีแพทย์จากโรงพยาบาลสรรพสิทธิ ประสงค์มาถวายตรวจอาการเป็นประจำทุกวัน บุษพยาบาลเปลี่ยนเวรกันมาเฝ้า คณะพยาบาลเอื้อเพื่อให้ความสะดวกเต็มที่และพระอาจารย์เลี่ยม ลีตธมโม จัดเวรพระสงฆ์ศิษย์หลวงพ่อกิ่งในวัดหนองป่าพงและตามสาขาต่างๆ ให้เข้าเวรวันละ ๒ ผลัดๆละ ๔สองค์ และสามเณรอีก ๑ รูป มิได้ขาด จนมีผู้กล่าว ว่ามหาเศรษฐีก็มีอาจจะจ้างบุษพยาบาลได้ถึงวันละ ๑๐ คน หรือผู้มีบุตร ๑๒ คน เมื่อป่วยก็ไม่แน่ใจว่าจะได้ลูกมาดูแลอย่างดีเท่าหลวงพ่อกิ่ง ทั้งนี้เพราะหลวงพ่อกิ่งเป็นผู้เปี่ยมด้วยเมตตา เป็นที่รัก และเคารพของบรรดาศิษย์ พระที่เข้าเวรปฏิบัติหลวงพ่อกิ่งนั้นต่าง ถวายแรงกายแรงใจ และอุทิศเวลาให้หลวงพ่อกิ่งปฏิบัติบูชา ต่อผู้มีพระคุณยิ่งกว่าบิดาบังเกิดเกล้า คณะที่ผลัดเวรกันมาประกอบอาหารเหลวตามที่โภชนากรแนะนำให้ทุกวันมิได้ขาดเลย เมื่อถึงระยะที่หลวงพ่อกิ่งมีอาการสาหัสบ่อยขึ้นขณะให้อาหารทางปาก แพทย์เห็นสมควรให้เปลี่ยนให้ทางสายยางลงกระเพาะเพื่อป้องกัน โรคปอดบวมแทรกจากการสำลักอาหารหรือเสมหะ พระอุปัฏฐาก ก็เรียนวิธีใส่สายยางจนชานาญมีการซ้อมใส่ตนเองก่อน ด้วยความหวังที่จะลดความระคายเคืองต่อเนื้อเยื่อในหลอดคอ และหลอดอาหารของหลวงพ่อกิ่งในการใส่แต่ละครั้งให้เหลือน้อยที่สุด ที่จะทำให้ได้ นอกจากนี้ท่านยังเรียนวิธีตรวจเลือด ตรวจปัสสาวะ เพื่อตรวจระดับน้ำตาลเพื่อบันทึกและรายงานต่อแพทย์และปรับขนาดยา ตามสั่งได้ถูกต้องแม้หลวงพ่อกิ่งจะอาพาธนานนับปีแต่ผิวพรรณก็ดูผ่องใสและไม่เคยมีแผลกดทับอย่างผู้ป่วยเรื้อรังส่วนใหญ่

มีผู้กล่าวว่าเวลาที่หลวงพ่อกิ่งอยู่เป็นขวัญให้ลูกศิษย์หลายปีนั้นมีผลให้พระสงฆ์เจริญในธรรมและสามัคคี ร่วมแรง ร่วมใจ เร่งปฏิบัติบูชาแต่หลวงพ่อกิ่ง ทำให้เกิดมีสาขาต่างๆ เพิ่มขึ้นทั้งในและนอกประเทศ นอกจากนี้ยังมีการรวบรวมเทปเทศนาของหลวงพ่อกิ่งถอดความออกมาเป็นหนังสือแจกญาติโยมได้มากมายหลายเรื่อง ยังผลให้ชาวราษ ผู้สนใจในคำสอนของหลวงพ่อกิ่งปฏิบัติธรรมมากขึ้น

มีคนเป็นหมื่นคนมาราบเยี่ยมหลวงพ่อกิ่งเป็นประจำทุกวัน จนต้องกำหนดเวลาเยี่ยมในภาคเช้าและเย็น เพื่อมิให้เป็นภาระรบกวน หลวงพ่อกิ่งมากเกินไป พระอุปัฏฐากจะเข็นรถออกมาให้ญาติโยมได้กราบตามเวลาที่กำหนด รถเข็นนี้เป็นรถที่สั่งประกอบพิเศษจากประเทศอังกฤษมีการวัดสัดส่วนของหลวงพ่อกิ่งส่งให้เขา (ท่านเองเดียวกับการวัดตัวตัดเสื้อ) จึงใช้ได้ดีมีที่พียงคอ แขนขาในสัดส่วนที่เหมาะสมเจาะ ผู้ที่ไม่เคยมาราบเยี่ยมอาจเข้าใจผิดว่าหลวงพ่อกิ่งท่านนั่งได้เอง และไม่ได้เป็นอัมพาต

สำหรับโอสถที่ใช้เป็นประจำ ส่วนใหญ่เบิกได้จาก โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ โอสถพิเศษที่ไม่มีในอุบลฯ ก็สั่งมาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานให้อยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์เสมอมา

ตั้งแต่ปี ๒๕๓๐ คณะพระสงฆ์ทั้งวัดปานานาชาติ ซึ่งเป็นชาวต่างประเทศ มาเยี่ยมถวายสักการะหลวงพ่อกิ่งทุกวัน พระเป็นประจามีอุบาสกอุบาสิกาโดยสาร รถสองแถวมาด้วยเสมอ พากันมาสดมภ์ทสาคัญๆ เช่น วิปัสณาภูมิ และโพชฌงค์ เป็นต้น ถวายหลวงพ่อกิ่ง เป็นภาพที่ประทับใจแก่ผู้มาพบเห็นเป็นอย่างยิ่ง ต่อมาเมื่อมีคณะผู้ปฏิบัติธรรมจากกรุงเทพฯมา ก็มีการสวดทำวัตร ถวายหลวงพ่อกิ่งด้วยเป็นครั้งคราว

ระยะต่อมา หลวงพ่อกิ่งอาการหนักเป็นพักๆ มักจะเป็นระยะ ที่อากาศเปลี่ยนแปลงรวดเร็วเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน หลวงพ่อกิ่งต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ต้องเจาะคอเมื่อเมษายน ๒๕๓๑ เพื่อให้ดูดเสมหะได้ง่ายขึ้น

อาการของหลวงพ่อกิ่งทรุดลงช้าๆ ตามวัยและสังขารที่เสื่อมลงไป เหมือนกับหลวงพ่อกิ่งสาธิตให้ศิษย์เห็นภัยในวัฏสงสารเห็นความเสื่อมไปสิ้นไปของสังขารว่า **เรามีความแก่ ความเจ็บไข้เป็นธรรมดา ไม่มีใครจะล่วงพ้นความแก่ ความเจ็บไข้ไปได้** พระอุปัฏฐากเล่าว่าแม้หลวงพ่อกิ่งจะไม่ได้แสดงธรรมเทศนา แต่ก็ได้เรียนธรรมจากหลวงพ่อกิ่ง

เสมอ

เนื่องจากหลวงพ่อกับไปเข้าไอซียู. ของโรงพยาบาล สรรพสิทธิ์ประสงค์อยู่บ่อยๆ จึงมีผู้
ปรารถนาให้คณะศิษย์ร่วมสมทบทุนสร้างตึกไอซียู. ให้แก่โรงพยาบาล ขณะนี้ก็ยังดำเนินการ
การสร้างอยู่ยังไม่แล้วเสร็จเข้าใจว่ายังขาดงบที่จะซื้ออุปกรณ์อีก

มกราคม ๒๕๓๕ หลวงพ่อหอบมากจึงต้องเข้า โรงพยาบาลอีก แพทย์วินิจฉัยว่าหัวใจ
วาย ต่อมามีอาการไตวายแทรกด้วย แพทย์ให้การรักษาเต็มที่อาการไม่ดีขึ้น คืนวันที่
๑๕ มกราคม หลังจากที่ทราบอาการของหลวงพ่อดูดลงเรื่อยๆ คณะสงฆ์เห็นสมควร
นิมนต์หลวงพ่อกลับวัด เข้าวันที่ ๑๖ มกราคม เวลา ๕.๒๐ น. หลวงพ่อก็ละสังขารไป
อย่างสงบ จากไปอย่าง ครูผู้ยิ่งใหญ่ในวันครู

ระยะนั้นเป็นระยะที่การก่อสร้างในวัดสวนใหญ่สำเร็จแล้ว และพระสงฆ์ต่างชาติกำลัง
อบรมกรรมฐานกันที่วัดป่าวนโพนธัญญาณ มีพระอาจารย์สุเมโธศิษย์ฝรั่งองค์แรกของ
หลวงพ่อก เป็นผู้อบรมธรรมอยู่ ส่วนพระสงฆ์ไทยก็เตรียมจะประชุมกันในเวลาอันใกล้กัน
นั้น ศิษย์จึงต่างเตรียมพร้อมที่จะมาชุมนุมกันที่วัดหนองป่าพง อยู่แล้ว เมื่อทราบข่าว
หลวงพ่อกจึงมากันอย่างพร้อมเพรียงกันมากกราบ สักการะร่างของหลวงพ่อกที่ทอดลง
สอนศิษย์เป็นครั้งสุดท้าย และต่างพากันปฏิบัติบูชาหลวงพ่อกอย่างเข้มแข็ง

Source : <http://www.watnongpahpong.org>